

LANDINFO

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Temanotat

Sudan

Sikkerhetssituasjonen etter konfliktutbruddet 15. april 2023

8. november 2023

© Landinfo 2023

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.

Alle henvendelser om Landinfos rapporter kan rettes til:

Landinfo
Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon

Fredrik Selmers vei 6
Postboks 2098 Vika
0125 Oslo
Tel: 23 30 94 70
E-post: landinfo@landinfo.no
www.landinfo.no

Om Landinfos temanotater

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos temanotater er basert på opplysninger fra nøye utvalgte kilder. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

Temanotatene bygger på både skriftlig og muntlig kildemateriale. En del av informasjonen som formidles, er innhentet gjennom samtaler med kilder på informasjonsinnhentesreiser. Landinfo tilstreber bredde i kildetilfanget, og så langt mulig er det innhentet informasjon fra kilder som arbeider uavhengig av hverandre. Alt benyttet kildemateriale er fortløpende referert i temanotatene. Hensyn til enkelte kilders ønske om anonymitet er ivaretatt.

Notatene gir ikke et uttømmende bilde av temaene som undersøkes, men belyser problemstillinger som er relevante for UDIs og UNEs behandling av utlendingssaker.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos temanotater gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

About Landinfo's reports

The Norwegian Country of Origin Information Centre, Landinfo, is an independent body within the Norwegian Immigration Authorities. Landinfo provides country of origin information (COI) to the Norwegian Directorate of Immigration (Utlendingsdirektoratet – UDI), the Immigration Appeals Board (Utlendingsnemnda – UNE) and the Norwegian Ministry of Justice and Public Security.

Reports produced by Landinfo are based on information from carefully selected sources. The information is collected and analysed in accordance with [common methodology for processing COI](#) and [Landinfo's internal guidelines on source and information analysis](#).

To ensure balanced reports, efforts are made to obtain information from a wide range of sources. Many of our reports draw on findings and interviews conducted on fact-finding missions. All sources used are referenced. Sources hesitant to provide information to be cited in a public report have retained anonymity.

The reports do not provide exhaustive overviews of topics or themes, but cover aspects relevant for the processing of asylum and residency cases.

Country of Origin Information presented in Landinfo's reports does not contain policy recommendations nor does it reflect official Norwegian views.

Summary

This report deals with the security situation in Sudan after war broke out on 15 April 2023 between The Sudanese Armed Forces (SAF) and The Rapid Support Forces (RSF). The report briefly describes the background of the war, its development, the balance of power in Sudan and how the war affects civilians.

The war has mainly taken place in the capital Khartoum, Darfur and Kordofan. Large parts of Khartoum are destroyed, and more than 3 million people have fled their homes in the city. In addition to the conflict between SAF and RSF, there are also other lines of conflict taking place in Darfur and Kordofan, which make these states strongly affected by acts of war and rampant lawlessness.

RSF has the upper hand in Darfur and North Kordofan and controls most of Khartoum. The rebel group SPLM-N (al-Hilu) has engaged in numerous attacks against SAF in South Kordofan. SAF is the dominant armed actor in the northern and eastern states. In these states, acts of war have mostly been absent, but they are burdened by a massive influx of internally displaced persons.

All parties to the war are accused of attacks against civilians. However, numerous sources indicate that RSF and their allied militias carry out the most extensive abuses.

Sammendrag

Dette temanotatet redegjør for sikkerhetssituasjonen i Sudan etter at det brøt ut væpnet konflikt mellom De sudanske væpnede styrkene (SAF) og Hurtigstøttestyrkene (RSF) 15. april 2023. Notatet beskriver kort bakgrunnen for konflikten, krigens utvikling, maktforhold i Sudan og hvordan den rammer sivile. Krigen pågår enda, og det er uklart hvordan situasjonen vil utvikle seg videre.

Krigen har i hovedsak rammet hovedstaden Khartoum, i tillegg til Darfur- og Kordofan-delstatene. Store deler av Khartoum er ødelagt, og over tre millioner mennesker har flyktet fra sine hjem i byen. I tillegg til konflikten mellom SAF og RSF, er det i Kordofan og Darfur flere andre konfliktlinjer, som til sammen gjør at disse delstatene er sterkt preget av krigshandlinger og utstrakt lovløshet.

RSF har i dag det militære overtaket i Darfur og Nord-Kordofan, i tillegg til at de kontrollerer det meste av Khartoum. Opprørsgruppen SPLM-N (al-Hilu) har innledet flere offensiver mot SAF i Sør-Kordofan. I de nordlige og østlige delstatene er imidlertid SAF den dominerende aktøren. I disse delstatene har krigshandlinger i hovedsak vært fraværende, samtidig er det preget av mange internt fordrevne.

Alle parter i krigen er beskyldt for angrep mot sivile og deres eiendom. Flere kilder viser imidlertid til at RSF og deres allierte militser har begått de mest omfattende overgrepene, både i hovedstaden og de andre krigsskueplassene.

Innhold

1 Innledning	7
1.1 Kildetilfang	7
2 Bakgrunn for krigen	7
2.1 De væpnede hovedaktørene	9
2.1.1 De væpnede sudanske styrkene (SAF)	9
2.1.1.1 Alvorlige krigsforbrytelser begått av SAF	9
2.1.2 Hurtigstøttestyrkene (RSF).....	10
2.1.2.1 Alvorlige krigsforbrytelser begått av Janjawid-militsene og RSF.....	11
2.1.3 Sudanese People’s Liberation Movement-North (SPLM-N).....	12
2.1.4 Sudan Liberation Movement – Abdalwahid (SLM-AW).....	13
2.1.5 Joint Forces.....	13
3 Hva ønsker partene å oppnå?	14
4 Maktforhold og tilstedeværelse	15
4.1 Khartum	15
4.2 Darfur.....	17
4.2.1 Nyala.....	17
4.2.2 Zalangey	18
4.2.3 Al-Geneina	18
4.2.4 Al-Fashir.....	19
4.2.5 Angrep fra irregulære arabiske militser og RSF mot landsbyer og bosetninger for internt fordrevne	19
4.3 Nord-Kordofan	20
4.3.1 Al-Ubayd	20
4.4 Sør-Kordofan	21
4.4.1 Kaduqli	21
5 Voldens spredning og omfang	21
5.1 Registrerte voldshendelser og drepte i Khartum	23
5.2 Mangelfullt kildegrunnlag fra Darfur- og Kordofan-delstatene	24
6 Voldsdynamikk og hensynet til sivile	24
6.1 Krigføringen i Khartum	24
6.2 Krigføringen i Darfur og Kordofan	25
6.3 Seksuell vold.....	26
6.4 Lovløshet	27
7 Referanser	28

1 Innledning

Den 15. april 2023 brøt det ut væpnet konflikt mellom Sudans væpnede styrker (SAF) og den paramilitære styrken Hurtigstøttestyrkene (RSF)¹ i Khartum og flere andre byer i Darfur- og Kordofan-delstatene. Konflikten eskalerte raskt, og har med tiden økt i styrke og kompleksitet. Store deler av Khartum er ødelagt, mens Darfur og Kordofan er preget av voldelige konflikter og utstrakt lovløshet. Samtidig har lokale militser i Darfur og opprørsgruppen SPLM-N i Sør-Kordofan entret konflikten. Situasjonen er annerledes i de nordlige og østlige delene, hvor det ikke har vært krigshandlinger, men som huser et stort antall internt fordrevne fra hovedstadsområdet.

Notatet redegjør kort for bakgrunnen for krigen, maktforholdene og den generelle sikkerhetssituasjonen i Sudan etter krigens utbrudd. Som det kommer frem, er konfliktdynamikken og maktforholdene i stadig endring. Det er derfor viktig å understreke at notatet kun dekker sikkerhetssituasjonen til og med oktober 2023.

1.1 Kildetilfang

Kildetilfanget i Sudan er varierende. Et relativt bredt spekter av kilder dekker konflikten i Khartum, inkludert lokale og internasjonale medier, organisasjoner, analytikere og akademikere. I Kordofan og Darfur er kildegrunnet langt tynnere, blant annet som følge av manglende internasjonal oppmerksomhet rundt konfliktene der og at internett i lange perioder har vært nede. For å beskrive situasjonen i disse delstatene, må vi derfor i hovedsak lene oss på nyhetssaker fra sudanske nettaviser publisert utenlands, som Radio Dabanga og Sudan Tribune, i tillegg til et fåtall rapporter fra internasjonale organisasjoner, som stort sett baserer seg på sosiale medier, intervjuer med flyktninger i nabolandet Tsjad og analyser av satellittbilder.

Gitt det mangelfulle kildegrunnet i særlig Darfur og Kordofan, er det viktig å understreke at informasjonen må vurderes i et kritisk lys og være åpen for at nyanser ikke er fanget opp eller at en del konfliktlinjer, utviklinger og hendelser ganske enkelt ikke er beskrevet i tilgjengelige (engelskspråklige) kilder.

2 Bakgrunn for krigen

Bakteppet for konflikten mellom RSF og SAF er strid om maktfordelingen i Sudan, etter at tidligere president Omar al-Bashir ble avsatt av en militærjunta² i

¹ Arabisk: *quwat ad-da'm as-sari*, engelsk: Rapid Support Forces (RSF), heretter RSF.

² Militærjuntaen etablerte styringsorganet *al-majlis al-askari al-intiqali*, på engelsk oversatt til Transitional Military Council, som blant andre besto av RSFs leder «Hemedti» og SAFs general al-Burhan.

april 2019. Avsettelsen hadde bakgrunn i et bredt folkelig opprør som preget flere av landets største byer siden desember 2018 (for mer om de folkelige opprørene se Young 2020). Demonstrantene krevde imidlertid langt større endringer enn Bashirs avsettelse, og holdt frem med aksjoner og demonstrasjoner.³ I august 2019 ble juntaen erstattet av en sivilledet overgangsregjering, ledet av et overgangsråd.⁴ Rådet besto av representanter fra sivilsamfunnet, som hadde ledet demonstrasjonene, samt representanter fra Sudans sikkerhetsstyrker – deriblant RSFs leder Muhammad Hamdan Dagalo «Hemedti» og SAFs general Abdalfattah al-Burhan (Crisis Group 2019a).

Overgangsregjeringen var fra starten av preget av sterke spenninger og dype interessekonflikter mellom de sivile og militære representantene, spesielt var det grunnleggende uenighet om hærens fremtidige rolle. Blant kravene til de sivile var at SAF skulle underlegges demokratisk kontroll, og at Bashir-regimets korrupsjon og historiske overgrep, hvor hæren hadde spilt en sentral rolle, skulle etterforskes. Samtidig var det sterke interessekonflikter mellom SAF og RSF, blant annet knyttet til en fremtidig integrasjon av de to styrkene, og hva det ville bety for de respektives styrkenes makt- og ressurstilgang.

SAF gjennomførte, med RSFs samtykke, et militærkupp 25. oktober 2021, som avsatte den sivilledede overgangsregjeringen. Kuppet førte til stor mobilisering blant den sudanske befolkningen og nye demonstrasjonsbølger, som denne gangen ble møtt av mer repressive tiltak fra politiet og ulike sikkerhetsstyrker tilknyttet SAF.⁵ Sivilsamfunnet ble samtidig splittet i mer kompromissløse og mer kompromissvillige leire. Sistnevnte undertegnet 5. desember 2022 en ny rammeverksavtale om maktfordeling med RSF og SAF, hvor partene ble enige om å møtes til nye forhandlingsrunder om utestående spørsmål (Crisis Group 2023a).

Flere av avtalens utestående spørsmål forble imidlertid ubesvarte, deriblant tidshorisonten for integreringen av RSF i SAF. SAF ville at integrasjonen skulle ta to år, mens RSF krevde at den skulle strekke seg over ti år (Westcott 2023). Sakens kjerne var trolig at tidshorisonten ville ha betydning for maktforholdet mellom de to styrkene, og hvor reell integrasjonen ville bli. Forhandlingene brøt etter hvert sammen, og allerede i dagene før konfliktutbruddet 15. april, var det tydelig at partene mobiliserte styrkene sine (se kapittel 3).

³ Et vannskille i overgangsperioden etter militærjuntaens kupp, var massakren, hvor RSF deltok, mot en sit-in-aksjon utenfor militærets hovedkvarter i juni, hvor minst 120 demonstranter ble drept (HRW 2019). Massakren førte til et stort internasjonalt og lokalt press mot juntaen til å inkludere sivile krefter i en overgangsregjering (Crisis Group 2019b).

⁴ Overgangsrådet, *majlis as-siyada al-intiqali*, på engelsk oversatt til Transitional Sovereignty Council, utgjorde et kollektivt statsoverhode og besto innledningsvis av fem sivile og fem militære representanter.

⁵ Lokale fagorganisasjoner for helsepersonell oppga i november 2022 at 121 ble drept og flere tusen skadd i demonstrasjonene, blant annet fordi sikkerhetsstyrker skjøt mot demonstrantene med skarp ammunisjon (Radio Dabanga 2022).

2.1 De væpnede hovedaktørene

2.1.1 De væpnede sudanske styrkene (SAF)

SAF ledes av general Abdalfattah al Burhan, og utgjøres av hæren, luftvåpenet og marinen. SAFs offiserskorps har historisk vært tungt dominert av arabere med opprinnelse i Nil-dalen, mens majoriteten av soldatene kommer fra marginaliserte folkegrupper i Sudans periferier.⁶ I tillegg har flere paramilitære styrker vært tilknyttet SAF.

De paramilitære styrkene utgjøres i all hovedsak av lette infanteristyrker, og inkluderer både styrker som ble opprettet for å slå ned på opprør i periferien, og styrker som ble opprettet for å inkorporere tidligere opprørsgrupper i forbindelse med fredsslutninger. RSF er et eksempel på en styrke som i sin tid ble opprettet for å slå ned på opprørsgrupper i Darfur, mens Joint Forces er et eksempel på en styrke bestående av tidligere opprørsgrupper fra Darfur, opprettet etter fredsavtalen i Juba oktober 2020.⁷ De paramilitære gruppene har til felles at lojaliteten til SAF er transaksjonell, og at de først og fremst representerer egne interesser (de Waal 2015).

En konsekvens av Bashir-regimets utstrakte bruk av paramilitære grupper i stedet for hærens eget infanteri for å bekjempe opprørsgrupper i periferien, er at infanteriet mangler mannskap og stridserfaring (de Waal 2019), noe som klart har kommet til syne i kampene om Khartum. Selv om den sudanske hæren før konfliktutbruddet på papiret talte flere soldater enn RSF, har infanteriet underprestert eller vært fraværende. SAF har i stedet i stor grad basert seg på luftvåpenet og artilleri mot RSFs posisjoner i hovedstaden (Abdelaziz 2023b; BBC News 2023; Crisis Group 2023b, s. 1-2).

Flere kilder rapporterer at SAF rekrutterer soldater for å bøte på mannskapsmangelen (Eltahir & Abdelaziz 2023; Middle East Eye 2023; Radio Dabanga 2023z), i tillegg til at det er opprettet anti-RSF-militser som kjemper side om side med SAF i Khartum (Amin 2023b; Radio Dabanga 2023ag; Sudan War Monitor & Khawaja Maskin 2023). Ifølge en talsmann fra SAF baserer rekrutteringen seg på frivillighet (France 24 2023).

2.1.1.1 Alvorlige krigsforbrytelser begått av SAF

SAF har gjennom hele Sudans historie som uavhengig nasjon vært i væpnet konflikt med ulike opprørsgrupper i landets periferier (for en konsis historisk

⁶ Sudan er og har historisk vært en svært sentralisert stat, hvor den økonomiske og politiske makten har ligget hos eliten blant nildalsaraberne, bosatt i og rundt Khartum.

⁷ Juba-avtalen var en fredsavtale mellom flere sudanske opprørsgrupper og sudanske myndigheter, undertegnet i Juba 3. oktober 2020. De to største opprørsgruppene, SLM-AW i Darfur og SPLM-N i Sør-Kordofan (mer om dem nedenfor), undertegnet imidlertid ikke avtalen (se Landinfo 2022).

gjennomgang se Johnson 2016), og i den forbindelse stått bak en rekke menneskerettsbrudd og krigsforbrytelser.

Listen over konflikter og rapporterte/dokumenterte overgrep er lang, og inkluderer borgerkrigene i sørlige Sudan (se for eksempel HRW 1994, 2003), konflikten i Nuba-fjellene (se for eksempel African Rights 1995), konfliktene i Darfur (se for eksempel HRW 2004a, b, 2005a, b, 2011), konflikten i Abyei (se for eksempel HRW 2008) og konfliktene i Blånilen og Sør-Kordofan (Amnesty International 2016; HRW 2012).

2.1.2 Hurtigstøttestyrkene (RSF)

RSF er en paramilitær styrke med bakgrunn i de såkalte janjawid-militsene,⁸ som Bashir-regimet bevæpnet og brukte til å slå ned på opprøret i Darfur i 2003–2004.⁹

RSF ledes av Muhammad Hamdan Dagalo «Hemedti»¹⁰, en forretningsmann og tidligere janjawid-kommandant, som Bashir i 2013 utpekte til å lede styrken opprettet samme år (Tubiana 2022, s. 5-7). I årene etter opprettelsen ledet RSF an i flere offensiver mot de gjenværende opprørsgruppene i Nuba-fjellene og Darfur (de Waal 2019; UN Panel of Experts 2017, s. 9-11). RSFs udisiplinerte og brutale fremgangsmåte, gjorde at flere kilder i Khartum gjennom årene har bemerket til Landinfo at RSF ikke er noe annet enn «janjawid i uniform».

RSF domineres av og har i hovedsak rekruttert soldater blant Rizaygat-stammen¹¹ i Darfur, som Hemedti selv tilhører, og som i sin tid utgjorde majoriteten av

⁸ Janjawid er notorisk vanskelig å oversette, ettersom det er et ordspill med kompleks etymologi. Enkelte har oversatt det som «djevler på hesterygg», andre som «ryttere med G3-rifler». Det er imidlertid et begrep som har blitt brukt om banditter i regionen i lengre tid. I dag anvendes begrepet i Darfur primært av ikke-arabiske folkegrupper om arabisk(-identifiserte) paramilitære grupper og irregulære milits. Militsene selv, og store deler av den arabiske befolkningen i Darfur, motsetter seg betegnelsen på grunn av dens negative assosiasjoner (se Flint & de Waal 2008, s. 33-70).

⁹ Opprøret i Darfur i 2003-2004 hadde bakgrunn i Khartums underutvikling av regionen, og ble ledet av opprørsgruppene SLA og JEM, som i hovedsak rekrutterte blant de ikke-arabiske etniske gruppene fur, zaghawa og masalit. Opprørsgruppene rettet flere angrep mot sudanske sikkerhetsstyrker, som i tur svarte med å innlede en ustrakt bombekampanje fra luften og å bevæpne arabiske stammemilits, som ble kjent som janjawid. Mange av de arabiske stammene regimet bevæpnet, hadde ligget i ressurskonflikter med ikke-arabiske befolkningsgrupper i lang tid, og tok derfor med seg egne interesser og antipatier inn i konflikten (se for eksempel Flint & de Waal 2008).

¹⁰ For mer om Hemedtis bakgrunn og karriere, se Alex de Waals (2019) biografi i referanselisten.

¹¹ Hemedti tilhører understammen Mahriya, den dominerende fraksjonen i RSF. Den fremstående janjawid-kommandanten Musa Hilal, som tidligere ledet janjawid-gruppen Border Guard Force (BGF), er også Rizaygat, men tilhører understammen Mahamid. De to skal ha vært rivaler siden opprettelsen av RSF. Konflikten toppet seg da Hemedti fikk Hilal arrestert i 2017 for ikke å ha innlemmet sine BGF-styrker i RSF (Tubiana 2022, s. 10). På bakgrunn av konflikten mellom de to, har det i lang tid vært spekulert i om Hilal vil gå inn på hærens side mot RSF (Crisis Group 2023c; Nashed 2023a), uten at det foreligger håndfaste bevis som tyder på at det har skjedd.

soldatene i janjawid-militsene. Darfur-forskeren Jérôme Tubiana (2022, s. 6) bemerker imidlertid at RSF også har rekruttert blant andre grupper i Darfur, inkludert ikke-arabere¹² med bakgrunn i opprørsgruppene som RSF har kjempet imot. Han anslår at styrken i 2021 talte mellom 75 000 og 100 000 mann.

I tillegg til opprørsbekjempelse, var RSF tiltenkt å fungere som en «kupsikring» mot mulige motkrefter til Bashir-regimet i SAF. Flere kilder har derfor omtalt RSF som Bashirs «livgarde» (Crisis Group 2023b, s. 3-4; Tubiana 2022, s. 5). RSF-styrker ble i tråd med dette utplassert i Khartum allerede i 2013, hvor de var blant styrkene som slo hardhendt ned på demonstrasjonsbølger i hovedstaden de påfølgende årene (Al Jazeera 2019; Amnesty International 2014). Hemedti vendte seg imidlertid mot Bashir i april 2019, da han i stedet for å ta presidentens parti, gikk sammen med ledelsen i SAF i å avsette ham (de Waal 2019).

I tiden etter avsettelsen av Bashir, bygget Hemedti opp en betydelig maktbase, og posisjonerte seg i det politiske landskapet blant annet gjennom å fremforhandle lokale fredsoverenskomster i Darfur (Nashed 2023b). Samtidig fridde han til demonstrantene på gata og sivilsamfunnet, ved å ta avstand fra det upopulære militærkuppet oktober 2021, som han riktignok selv hadde gitt sin velsignelse til (Crisis Group 2023b, s. 4).¹³

RSF fremstår i dag ikke som en enhetlig militær styrke med en fastlagt kommandostruktur. I en artikkel i tidsskriftet Africa Confidential (2023b) beskrives RSF heller som en paraplybetegnelse for flere arabisk-dominerte militser. Det er også eksempler på at RSF-kommandanter og soldater har vært blant de irregulære arabiske militsene som har rettet angrep mot ikke-arabiske (lands)byer og bosetninger for internt fordrevne (se nedenfor) (Tubiana 2022).

2.1.2.1 Alvorlige krigsforbrytelser begått av Janjawid-militsene og RSF

Janjawid-militsene og RSF har stått bak alvorlige menneskerettsbrudd og krigsforbrytelser. Listen over anklager om og dokumenterte forbrytelser før konfliktutbruddet er lang, og inkluderer blant annet følgende:

Under opprøret i 2003–2004 gikk janjawid-militsene svært brutalt frem mot sivilbefolkning som på bakgrunn av sin etnisitet – i hovedsak fur, zaghawa og masalit – ble assosiert med opprørsgruppene. Det finnes ingen komplett oversikt, men Darfur-forskeren Alex de Waal (2015, s. 57-62) har anslått at tusenvis av lands-

¹² I Darfur lever mange etniske grupper, hvorav noen identifiserer seg som arabere, andre ikke, deriblant folkegruppene fur, masalit og zaghawa. Arabisk brukes like fullt som *lingua franca* i regionen.

¹³ En diplomat Landinfo snakket med i Khartum oktober 2022, påpekte at Hemedti på det tidspunktet nøytt stor popularitet for sin folkelige og handlekraftige væremåte, også utenfor sine hjemområder i Darfur, og mente at han på bakgrunn av det trolig ville ha vunnet et (hypotetisk) presidentvalg i Sudan.

byer ble brent til grunnen, rundt 30 000 sivile ble drept og at hundretusener døde som følge av den påfølgende hungersnøden. I tillegg ble om lag to millioner fordrevet fra sine hjemsteder, hvorav brorparten fremdeles lever i leire for internt fordrevne i Darfur. Tidligere president Bashir ble, som øverste ansvarlige for overgrepene mot befolkningen i Darfur, tiltalt av den internasjonale straffedomstolen i Haag (ICC 2021) for folkemord.¹⁴

I forbindelse med to offensiver mot gjenværende opprørsgrupper i Jabal Marra¹⁵ i Darfur i 2014 og 2015, ble RSF anklaget for å ha stått bak eller vært delaktige i blant annet etnisk rensing, massedrap, tvangsfordrivelse og omfattende seksuell vold. Anklagene er underbygget av dokumentasjon i rapporter fra Human Rights Watch (2015) og Amnesty International (2016).

RSF har også gått svært brutalt frem mot demonstranter i Khartum, deriblant i 2013 (Al Jazeera 2019; Amnesty International 2014). RSF tok videre del i massakren på sit-in-aksjonen utenfor militærets hovedkvarter 3. juni 2019, hvor det er anslått at om lag 120 ble drept og minst et titall kvinner og menn ble voldtatt i løpet av noen timer (HRW 2019).

2.1.3 Sudanese People's Liberation Movement-North (SPLM-N)

SPLM-N er en utbrytergruppe fra SPLM, den sørsudanske opprørsgruppen som kjempet mot det sudanske regimet i perioden 1983–2005, og hvis ulike fraksjoner har dominert Sør-Sudan siden løsrivelsen i 2011. Områdene i Sør-Kordofan og Blånilen, hvor SPLM også sto sterkt, ble ikke del av den nye staten. De lokale SPLM-fraksjonene¹⁶ sluttet heller ikke fred med sudanske myndigheter, men fortsatte det væpnede opprøret mot regimet under navnet SPLM-N (Crisis Group 2013a, b).

SPLM-N ledes av Abdalaziz al-Hilu, og har tilhold på landsbygda og i avsidesliggende områder i Sør-Kordofan. The Sudan Relief and Rehabilitation Agency (SRRA) anslo i 2013 at om lag én million mennesker bor i SPLM-N-kontrollerte områder i delstaten (referert til i James 2015, s. 203).

¹⁴ Bare én janjawid-kommandant – Ali «Kushayb» – har blitt tiltalt i Haag (ICC 2023), og tiltalen teller alene 31 krigsforbrytelser og forbrytelser mot menneskeheten. Arrestordren er mer detaljert, og inkluderer ansvaret for 504 drap, 20 voldtekter og tvangsflytting av 41 000 sivile (ICC 2007). At ikke flere janjawid-kommandanter er tiltalt, skyldes trolig først og fremst manglende ressurser og politisk vilje.

¹⁵ Jabal Marra er et fjellmassiv midt i Darfur, hvor opprørsgrupper, deriblant SLA-AW, fremdeles har en sterk tilstedeværelse i avsidesliggende områder (Kleinfeld & Amin 2021).

¹⁶ SPLM-N er, i likhet med de fleste opprørsgrupper i Sudan, fraksjonert. De to mest fremstående fraksjonene er SPLM-N (al-Hilu) i Sør-Kordofan og SPLM-N (Agar) i Blånilen. Mens Malik Agar undertegnet Juba-avtalen oktober 2020 og sluttet fred med sudanske myndigheter, undertegnet ikke Abdalaziz al-Hilu avtalen og fortsatte i stedet som opprørsleder. SPLM-N omtales av noen kilder som SPLA-N (Sudanese People's Liberation Army-North), eventuelt SPLM/A-N.

SPLM-N har siden konfliktutbruddet angrepet og overtatt flere av SAFs baser i Sør-Kordofan, i tillegg til flere angrep mot hærens baser i og utenfor delstats-hovedstaden Kaduqli (se avsnitt 4.1.3).

2.1.4 Sudan Liberation Movement – Abdalwahid (SLM-AW)

SLM-AW¹⁷ er den største fraksjonen av opprørsgruppen SLM i Darfur, og ledes av Abdalwahid an-Nur. SLM-AW har bemerket seg ved å være en av få opprørsgrupper som aldri har undertegnet en fredsavtale med sudanske myndigheter, heller ikke Juba-avtalen i oktober 2020 (Crisis Group 2021).

SLM-AW har en sterk stilling blant store deler av fur-befolkningen og blant internt fordrevne i Darfur (Crisis Group 2021, s. 5), og har sine baser i fjellmassivet Jabal Marra (Kleinfeld & Amin 2021).

SLM-AW har ikke tatt stilling i konflikten mellom SAF og RSF, og har så langt i hovedsak holdt seg i ro (Khawaja Maskin 2023).

2.1.5 Joint Forces

Joint Armed Struggle Movement Forces (JSAMF), som regel omtalt som Joint Forces, er en styrke som sprang ut av Juba-avtalen oktober 2020 og som består av soldater fra opprørsgruppene i Darfur som undertegnet den, deriblant Sudan Liberation Movement-Minni Minnawi (SLM-MM) og Justice and Equality Movement (JEM). Joint Forces mandat var å overta deler av ansvaret for sikkerheten i Darfur, etter at AU og FNs fredsbevarende styrke i Darfur – UNAMID – trakk seg ut i desember 2020, men har i liten grad lyktes (se Landinfo 2022).

Den tidligere opprørslederen Minni Minnawi, som etter Juba-avtalen ble tildelt posisjonen guvernør i Darfur, fremstilles i noen sammenhenger som den uoffisielle lederen av Joint Forces (Sudan Tribune 2023e), men det er grunn til å tro at de ulike fraksjonene i hovedsak er lojale til sine grupper.

I mai 2023 omplasserte Minnawi sine SLA-MM-styrker tilknyttet Joint Forces, fra Khartum til al-Fashir, delstatshovedstaden i Nord-Darfur (Radio Dabanga 2023f).¹⁸ En kontingent fra Joint Forces ankom 25. august Nyala, hovedstaden i Sør-Darfur, med uttalt mål om å beskytte sivilbefolkningen fra kampene mellom RSF og SAF i byen (Radio Dabanga 2023u) (se avsnitt 4.2.1 og 4.2.4).

¹⁷ SLM er også splittet i et stort antall fraksjoner, hvor SLM-AW og SLM-MM de senere årene har vært de mest fremstående. SLM-AW omtales av noen kilder som Sudan Liberation Army-Abdalwahid (SLA-AW), eventuelt SLM/A-AW, SLM-an-Nur eller SLM/A-an-Nur.

¹⁸ SLA-MM hadde, i tråd med Juba-avtalen, hatt styrker i Khartum siden oktober 2020. Ifølge Radio Dabanga (2023f) besto kolonnen som forlot Khartum, av 300 tungt væpnede militære kjøretøy.

3 Hva ønsker partene å oppnå?

Krigen ble utløst av det som kan synes som en teknisk detalj – uenighet om tids-horisonen for RSFs innlemmelse i SAF. Flere analytikere peker imidlertid på at konflikten bunner i den fragmenterte og motsetningsfylte sikkerhetsarkitekturen Bashir-regimet etterlot seg, hvor opprettelsen av flere paramilitære sikkerhetsstyrker bidro til å uthule statens, eller snarere militærledelsens, voldsmonopol (Crisis Group 2023b, s. 3-6; de Waal 2023b).¹⁹

RSF var den mektigste av de paramilitære gruppene, og utgjorde i praksis en parallell hær som verken var integrert i eller underlagt SAFs kommandostrukturer. Hemedtis betydelige rikdom, tilgang til en lojal hærstyrke og fotfeste i den sudanske makteliten gjorde ham derfor i stand til å utfordre hærens lederskap om makten over hovedstaden – og i forlengelsen av det over Sudan.

Selv om det ikke er klart hvem som avfyrt de første skuddene i Khartum, er det på det rene at begge partene var forberedt på konfrontasjon. RSF har flere ganger anklaget hæren for å stå i ledtog med islamister tilknyttet Bashir-regimet, noe de også brukte til å rettferdiggjøre operasjonene mot SAF 15. april (Georgy 2023). Selv om RSFs uttalelser må sees på bakgrunn av den pågående propaganda-krigen, er det en utbredt oppfatning i Sudan at Bashir-tilknyttede islamister spilte en rolle i opptakten til konflikten (Africa Confidential 2023b). Det underbygges av en Reuters-artikkel (Abdelaziz 2023a), der anonyme SAF-kilder uttaler at 6000 medlemmer fra den islamist-dominerte tidligere etterretningsorganisasjonen NISS²⁰ gikk inn i SAF allerede i ukene før konflikten brøt ut.

Opplysninger fra flere kilder kan tyde på at RSF forsøkte å gjennomføre et raskt kupp mot hærledelsen. I dagene før konflikten brøt ut, kunngjorde hæren at RSF hadde utplassert flere styrker i hovedstaden, uten å ha koordinert med SAF (Abdelaziz & Eltahir 2023b). Uavhengige kilder, som Crisis Group (2023b), viser også til at RSF i opptakten til konfliktutbruddet, innrullerte et stort antall soldater i sine baser i Khartum. At RSFs operasjon innledningsvis var rettet mot hærledelsen, underbygges videre av artikler fra Reuters (Abdelaziz 2023b) og Africa Confidential (2023a). Begge beskriver RSFs forsøk på å ta Burhan til fange i hærens hovedkvarter i Khartum allerede 15. april, men at de mislyktes etter kamper mot Burhans livgarde.

Partene har siden de første dagene av konflikten, presentert gjensidig utelukkende målsetninger for hva de ønsker å oppnå, noe som har levnet lite rom for reelle forhandlinger. Hemedti krevde at hærledelsen skulle tre til side, og rettet følgende

¹⁹ De sudanske væpnede styrkene har aldri hatt et voldsmonopol i periferiene, hvor flere opprørsgrupper har vært til stede gjennom hele Sudans historie, men alltid i hovedstaden og de omkringliggende områdene hvor nildalarabere har dominert.

²⁰ NISS (National Intelligence and Security Services) ble formelt oppløst juli 2019, og erstattet av GIS (General Intelligence Service) (Sudan Tribune 2023j).

salve til Burhan i et intervju med Al-Jazeera 15. april: «Vi vet hvor du gjemmer deg, og vi vil finne deg og stille deg for retten, hvis ikke vil du dø som en hund».²¹ Burhan krevde på sin side at RSF skulle oppløses, og erklærte styrken som en opprørsgruppe (Georgy 2023).

Konflikten synes etter hvert å ha fått sin egen dynamikk, hvor RSFs krigføring i stor grad virker motivert av offiserers og soldaters mulighet til å berike seg gjennom plyndring og krigsbytte (Africa Confidential 2023b; de Waal 2023a; Oumar & Sudan War Monitor 2023). Burhan har etter at krigen brøt ut fremstilt seg som Sudans *de facto* statsoverhode i både lokale og internasjonale fora, hvor han presenterer seg som en kontinuitetsbærer av den sudanske staten (Landale & Radford 2023). Dette kommer ikke minst til syne i at flere offentlige tjenester, deriblant passutstedelse (Radio Dabanga 2023ab), tilbys befolkningen i SAF-kontrollerte områder, noe de ikke gjør i områder under RSFs kontroll.

4 Maktforhold og tilstedeværelse

I det følgende følger en kortfattet redegjørelse for krigens utvikling og nåværende maktforhold. Beskrivelsen er langt fra utfyllende, men gjør rede for noen hovedtrekk. Kildetilfanget fra Khartum er relativt stort, mens nedstengninger av internett²² og manglende internasjonal oppmerksomhet rundt situasjonen i Darfur og Kordofan, gjør at vi har et svært fragmentert bilde av situasjonen der. Kapitlene om disse delstatene baserer seg derfor i stor grad på det begrensede utvalget av nyhetsartikler og rapporter, og avgrenser seg i hovedsak til situasjonen i delstats-hovedstedene.

Sudan War Monitor (Sudan War Monitor & van Linge 2023) har publisert et [kart](#) utarbeidet av Thomas Van Linge, som i grove trekk viser maktforholdene i Sudan per 1. november .

4.1 Khartum

Kamper mellom RSF og SAF brøt ut i sentrale deler av hovedstaden²³ 15. april, og dreide seg innledningsvis om kontrollen over strategiske steder som hærens hovedkvarter, flyplassen og presidentpalasset, i tillegg til broene over Nilen som

²¹ Landinfos egen oversettelse av Reuters' (Georgy 2023) oversettelse fra arabisk til engelsk. Hemedti uttalte seg i et TV-intervju på arabisk Al Jazeera.

²² Internett ble avstengt i al-Geneina 17. mai, i Zalangey 20. mai og i Nyala 12. september. Mobile kommunikasjons tjenester har imidlertid periodevis fungert (ACJPS 2023a, s. 4).

²³ Khartum omtales ofte som en sammenslutning av tre sammensmeltede byer: Khartum, Nord-Khartum (Bahri) og Ummdurman, knyttet sammen av flere broer over Nilen.

binder sammen de tre by(del)ene Khartum, Nord-Khartum (Bahri) og Ummdurman (Abdelaziz & Eltahir 2023a; Salih 2023b).

Det ble raskt klart at RSF hadde et fortrinn når det gjaldt infanteri, mens SAF allerede den første dagen av kampene brukte luftvåpenet og tungt skyts mot RSFs stillinger (Abdelaziz & Eltahir 2023a; BBC News 2023). Ifølge en tweet fra BBC-journalisten Mohanad Hashim (2023) anvendte RSF en «hit-and-run»-taktikk, hvor de tok dekning i sivile nabolag, og med det eksponerte sivilbefolkningen for SAFs bombardement.

RSF inntok flere strategisk viktige posisjoner i og utenfor Khartum i løpet av våren og sommeren,²⁴ i tillegg til at styrken beholdt kontrollen over Shambat-broen som gjorde det mulig å få inn forsterkninger og forsyninger fra RSFs kjerneområder i Darfur (Ali 2023; Reuters 2023b; Sudan War Monitor 2023d).²⁵

RSF kontrollerer per 8. november det meste av byen. SAFs styrker er omringet²⁶ i tre militære baser, og kontrollerer den militære flyplassen Wadi Sayyidna, tilstøtende bydeler i Ummdurman og en base i Nord-Khartum, se kart fra [Sudan War Monitor](#) (2023g), publisert 19. september.

SAF har i løpet av konflikten innledet flere offensiver mot RSF i Khartum, men med lite fremgang (se for eksempel Ali 2023). Eksempelvis falt en stor SAF-kolonne av *technicals*²⁷ i bakhold, og ble påført store tap av RSF-styrker 14. juli, i det som trolig var et forsøk på å bryte beleiringen av hærens hovedkvarter (Ayin Network 2023c; Sudan War Monitor 2023a).

SAFs strategi i Khartum er tilsynelatende å ta tiden til hjelp, og utarme RSFs ressurser i Khartum ved å kutte den paramilitære gruppens lange forsyningslinjer fra deres kjerneområder i Darfur (Ali 2023; Reuters 2023b, c; Sudan Tribune

²⁴ RSF inntok 25. april landets eneste oljeraffineri, om lag 70 km nord for hovedstaden (Itayim, Paldaviciute & Halabi 2023). RSF hevdet 9. juni å ha fått kontroll over et stort ammunisjonslager, etter å ha tatt kontroll over våpenfabrikken Yarmuk sør i Khartum (Radio Dabanga 2023k). RSF overmannet og inntok 25. juni hovedkvarteret til Central Reserve Police, en paramilitær styrke alliert med SAF, sør i Khartum, og overtok ifølge Sudan War Monitor (2023c) en stor mengde våpen og materiell.

²⁵ Se kart utformet av Sudan War Monitor (2023d) over RSFs og SAFs kontroll av broer i Khartum per 12. august. Shambat-broen forbinder Ummdurman og Nord-Khartum.

²⁶ Flere kilder omtaler basene som beleiret av RSF, men beleiringen synes ikke vanntett. Sudan War Monitor (2023l) rapporterte 27. juli at SAF smuglet inn «minst 185» soldater til det omringede området i tilknytning til Medical Corps i Ummdurman. I en operasjon 24. august ble Burhan hentet ut av hærens hovedkvarter i Khartum, hvor han hadde holdt til siden konfliktutbruddet. Ifølge Burhan selv var marinen, hæren og luftvåpenet involvert, og operasjonen medførte flere drepte SAF-soldater (Sudan Tribune 2023b). I en artikkel fra 5. oktober beskriver imidlertid Africa Confidential (2023b) SAFs forsyningssituasjon i de omringede områdene som «elendig».

²⁷ Sivile eller upansrede kjøretøyer utrustet med et fastmontert våpen, eksempelvis maskingevær, luftvern- eller panservernvåpen.

2023c). RSF forsøker på sin side å innta de siste SAF-basene i byen, for på den måten å befeste kontrollen over hovedstaden. Flere analytikere har imidlertid bemerket at RSFs politiske grunnlag for å ta styringen i Khartoum, er svakt, etter som styrkene ikke har tilhørighet til byen, og plyndringene og overgrepene har gjort dem uspiselige for befolkningen der (Africa Confidential 2023b; Crisis Group 2023b, s. 7; de Waal 2023a).

4.2 Darfur

Det var sammenstøt mellom RSF og SAF i Darfur allerede 15. april, blant annet i delstatshovedstedene al-Fashir (Nord-Darfur), al-Geneina (Vest-Darfur), Zalangey (Sentral-Darfur) og Nyala (Sør-Darfur) (Radio Dabanga 2023h).²⁸ Lokale ledere fremforhandlet 20. april en midlertidig våpenhvile mellom RSF og SAF i Darfur (Hourel & Haroun 2023), som imidlertid ble brutt på ulike tidspunkt i delstatene, se redegjørelse for delstatshovedstedene nedenfor.

I løpet av konfliktens gang har RSF inntatt alle SAFs større baser i Darfur, utenom den i al-Fashir (Sudan War Monitor, Nur, Khawaja Maskin & Dinq 2023). Frem til RSF inntok SAFs baser i Nyala, Zalangey og al-Geneina i månedsskiftet oktober/november, hadde SAF trukket seg tilbake til sine baser og tilstøtende nabolag i delstatshovedstedene. RSF var på sin side til stede i øvrige byområder og kontrollerte i tillegg delstatenes hovedveier (ACJPS 2023a; Africa Confidential 2023a; Sudan War Monitor 2023h; Sudan War Monitor et al. 2023).

4.2.1 Nyala

I Nyala ble våpenhvilen overholdt frem til 6. mai, da RSF og SAF støtte sammen i flere nabolag (Sudan Tribune 2023g). Deretter fulgte en periode med sporadiske sammenstøt (Radio Dabanga 2023e, 2023ac; Sudan Tribune 2023d), frem til kampene økte i intensitet i august (AFP 2023). Ifølge Radio Dabanga (2023i) ble det utkjempet gatekamper, samtidig som partene utvekslet artilleriild, hvor de sørlige nabolagene Karari, Texas og West Valley var blant de hardest rammede.

En kontingent fra Joint Forces ankom byen 25. august, med våpenhvile mellom RSF og SAF som uttalt mål (Radio Dabanga 2023u). Ifølge ACJPS (2023a) lyktes intervensjonen, da kampene opphørte etter om lag en uke. I en artikkel i Middle East Eye (Amin 2023a) fra 6. september, beskrives Nyala som «en spøkelsesby» etter en måned med «intensive kamper» mellom RSF og SAF.

²⁸ Situasjonen i Øst-Darfur har vært relativt rolig, trolig fordi befolkningen i hovedsak tilhører Rizaygat-stammen, den samme som brorparten av offiserene og soldatene i RSF (Ayin Network 2023c).

Kamphandlinger ble gjenopptatt 13. september, da det sudanske flyvåpenet bombet RSF-stillinger (Sudan Tribune 2023l). RSF skal deretter ha innledet et angrep mot hærens base 1. oktober (Radio Dabanga 2023ad).

Sudan War Monitor (2023j) publiserte 24. oktober et kart over den militære situasjonen i Nyala, basert på geolokalisererte videoer. Kartet viser at RSF var til stede i det meste av byen, og hadde omringet SAFs base og tilstøtende nabolag.

RSF kunngjorde at de hadde inntatt basen 26. oktober (Sudan War Monitor 2023e). En militær kilde bekreftet to dager senere til Sudan Tribune (2023k) at SAF hadde trukket seg ut av byen med hjelp av Joint Forces.

4.2.2 Zalangey

I Zalangey brøt det på nytt ut kamper i midten av mai mellom SAF og RSF og deres allierte arabiske irregulære militser (Radio Dabanga 2023p). Væpnede sammenstøt har deretter vedvart, riktignok i varierende intensitet (se Radio Dabanga 2023b, m; Radio Dabanga 2023o, r, w; Sudan Tribune 2023a).

Ifølge en lokal kilde, gjengitt av Radio Dabanga (2023p) 1. september, var SAF i sine baser i byen, mens RSF kontrollerte hovedveiene, politistasjonen og øvrige myndighetskontorer. Kilden oppga at RSF også var til stede i selve byen, at områder under deres kontroll ble utsatt for plyndring, og at fleste delene av Zalangey fremsto som «en spøkelsesby».

Sudan War Monitor (Sudan War Monitor et al. 2023) rapporterte at SAF hadde trukket seg ut av byen 31. oktober, og at basen deres ble overtatt av RSF.

4.2.3 Al-Geneina

Al-Geneina og omkringliggende bosetninger for internt fordrevne har siden desember 2019 vært åsted for konflikt, da arabiske militser har gjennomført flere angrep mot masalit-befolkningen og deres selvforsvarsmilitser. Flere hundre har blitt drept i angrepene, samtidig som at deler av bosetningene har blitt brent til grunnen (se Landinfo 2022, s. 16-17; Tubiana 2022).

Våpenhvilen mellom SAF og RSF var svært kortvarig i al-Geneina.²⁹ Kamphandlinger mellom partene brøt ut igjen allerede 24. april. SAF skal deretter ha trukket styrkene tilbake til sin base i utkanten av byen, hvorpå irregulære arabiske militser og RSF innledet angrep mot befolkningen i byen. Flere hundre masaliter skal ha bevæpnet seg med rifler fra byens politistasjon for å kjempe tilbake. I de påfølgende syv ukene ble imidlertid byens masalit-befolkningen utsatt for det

²⁹ Sammenliknet med øvrige byer i Darfur, har situasjonen i al-Geneina under borgerkrigen blitt relativt godt dokumentert, ikke minst i omfattende undersøkende journalistikk fra Reuters.

Reuters (Michael & McNeill 2023) omtaler som «etnisk rensing». Flere hundre er dokumentert drept, flere bosetninger for internt fordrevne masaliter er brent til grunnen og om lag 290 000 drevet ut av byen og over grensen til Tsjad.³⁰

Sudan War Monitor (2023h) rapporterte at RSF inntok SAFs base i Ardamatana-området 4. november, etter at deler av hæren hadde trukket seg ut og over grensen til Tsjad. RSF skal i tillegg ha tatt et stort antall krigsfanger. Lokale organisasjoner meldte at RSF utførte massakre mot sivile i Ardamata, mange av dem masaliter, som hadde søkt fra tilflukt ved basen fra de tidligere angrepene (Radio Dabanga 2023t). Meldingen baserer seg på vitneutsagn og bilder fra den angivelige massakren, men er i skrivende stund ikke verifisert av uavhengige kilder.

4.2.4 Al-Fashir

Al-Fashir har, i likhet med delstatshovdestaden i Øst-Darfur ad-Da'ayn, gjennomgående hatt en bedre sikkerhetssituasjon enn de andre delstatshovedstedene i Darfur. Det skyldes blant annet at lokale ledere, med støtte fra Joint Forces, har klart å opprettholde våpenhvilen mellom RSF og SAF. I forbindelse med våpenhvilen skal byen ha blitt delt i to soner, der SAF kontrollerer vestlige og RSF østlige bydeler (Sudan Tribune 2023h).

Det har like fullt vært sporadiske trefninger mellom partene også i al-Fashir (Radio Dabanga 2023n; Sudan Tribune 2023h). I kjølvannet av RSFs makt-overtakelse i Nyala og Zalaney i slutten av oktober, rapporterte flere nyhetskilder at det brøt ut nye kamper mellom RSF og SAF i al-Fashir (Radio Dabanga 2023g; Sudan Tribune 2023f).

4.2.5 Angrep fra irregulære arabiske militser og RSF mot landsbyer og bosetninger for internt fordrevne

Irregulære arabiske militser, med eller uten støtte fra elementer i RSF, har siden desember 2019 stått bak en rekke angrep mot ikke-arabiske landsbyer og bosetninger for internt fordrevne.

Angrepene er ofte utløst av private konflikter hvor motstanderne mobiliserer langs etniske skillelinjer, og har sin bakgrunn i landkonflikter etter fordrivelsen av ikke-arabiske befolkningsgrupper i 2003–2004, da befolkningsgrupper tilknyttet janjawid-militser, bosatte seg i områdene som tidligere tilhørte de internt fordrevne. De internt fordrevne har krevd retten til å returnere til sine landområder, men har i praksis ikke hatt tilstrekkelig politisk støtte eller militære ressurser til å kunne sette makt bak kravene. De arabiske militsene har dessuten i flere tilfeller angrepet jordbrukere som har dratt tilbake for å se til eiendommene sine, eller slått

³⁰ HRW (HRW 2023a) anslår at al-Geneina hadde en befolkning på 538 000 før konflikten brøt ut.

til mot bosetninger og protestaksjoner avholdt av den fordrevne befolkningen, for å konsolidere sin posisjon i områdene de erobret i 2003–2004 (se Landinfo 2022; Tubiana 2022).

Angrepene fra irregulære arabiske militser og elementer fra RSF har holdt frem og vokst i styrke etter at borgerkrigen brøt ut. I tillegg til angrepet mot bosetninger for internt fordrevne og sivilbefolkningen i al-Geneina (Michael & McNeill 2023), har ulike nyhetskanaler rapportert om angrep på bosetninger for internt fordrevne blant annet i [Tawila](#)³¹ i Nord-Darfur (Radio Dabanga 2023i), [Kutum](#) i Nord-Darfur (Magdy 2023; Rickett 2023) og [Kas](#) i Sør-Darfur (Radio Dabanga 2023d). Human Rights Watch (HRW 2023b) har dokumentert et angrep mot og nedbrenningen av deler av [Mistaray](#), [Murnay](#) og flere andre mindre landsbyer i Vest-Darfur. Sudan Conflict Observatory (2023) har blant annet på bakgrunn av satellittbilder dokumentert store ødeleggelse i [Sirba](#) i Vest-Darfur, etter at byen ble inntatt av RSF og arabiske irregulære militser (Radio Dabanga 2023ae).

4.3 Nord-Kordofan

Delstaten Nord-Kordofan har også vært preget av konflikten mellom SAF og RSF. Det knytter seg delvis til at hovedveiene mellom RSFs kjerneområder i Darfur og Khartum går gjennom delstaten. Kontroll over veiene, hvor også delstatens største byer ligger, har dermed strategisk betydning i kampen om hovedstaden. Delstatshovedstaden al-Ubayd er et knutepunkt i så måte, hvorfra det både går en asfaltert vei østover til [Kosti](#) og nordover til Khartum via blant annet [Barah](#) (Amin & Rickett 2023b).

I et forsøk på å kutte RSFs forsyningslinjer til Khartum, erklærte SAF 24. juni at de ville bombe ethvert kjøretøy på veien nordover fra al-Ubayd til Khartum. Ifølge en rapport fra ACLED (Ali 2023) 8. september anvender imidlertid RSF fremdeles denne ruten, noe som underbygges av deres tilstedeværelse i flere landsbyer langs veien (Radio Dabanga 2023v; Sudan War Monitor 2023n).

RSF har også gjennomført raid mot byer og landsbyer på veien østover mot Kosti, og erklærte 1. oktober at de hadde inntatt landsbyen [Wad Ashana](#) (Sudan War Monitor 2023i). I hvilken grad de fremdeles er til stede her og i andre bosetninger øst for al-Ubayd, er uklart. Sudan War Monitor (2023k) rapporterte 17. oktober at styrken som hadde inntatt Wad Ashana, nå trolig befant seg vest for al-Ubayd.

4.3.1 Al-Ubayd

I al-Ubayd brøt det ut kamper mellom RSF og SAF allerede på krigens første dag (Al Jazeera 2023). Byen, inkludert SAFs base der, har vært omringet av RSF

³¹ Mindre (lands)byer er gitt en hyperlenke med plassering i Google Maps.

siden månedsskiftet mai/juni (Radio Dabanga 2023a, 2023af), og vært åsted for tidvise sammenstøt mellom partene.

4.4 Sør-Kordofan

I Sør-Kordofan ble det i juni og juli rapportert om sammenstøt mellom SAF og RSF i den nordvestlige delen av delstaten, i tillegg til i delstatshovedstaden Kaduqli (Radio Dabanga 2023c, x, y).

Opprørsgruppen SPLM-N, ledet av Abdalaziz al-Hilu, har etter krigsutbruddet utført flere væpnede aksjoner mot og overtatt flere av SAFs baser i Sør-Kordofan (ACJPS 2023b; Ayin Network 2023c; Radio Dabanga 2023s, y). Gruppen skal også ha tatt kontroll over hovedveien mellom byene ad-Dalanj (ofte skrevet Dilling) og Kaduqli (Radio Dabanga 2023j). Ifølge anonymiserte kilder gjengitt av Ayin Network (2023c), er gruppen bekymret for RSFs fremrykking og mobilisering av den arabisk-identifiserende befolkningen i delstaten,³² og forsøker derfor å skape en «buffersone» mellom sine kjerneområder i Nuba-fjellene og RSF.

4.4.1 Kaduqli

I likhet med situasjonen i Sør-Kordofan som sådan, er situasjonen i Kaduqli uklar, ikke minst på grunn av det svært fragmenterte kildegrunnlaget.

Radio Dabanga (2023x) rapporterte om kamper mellom SAF og SPLM-N 19. juni, og at flere flyktet fra nabolag sør i byen. Samtidig viste nettavisen at det skal ha funnet sted sammenstøt mellom RSF og SAF to dager senere, hvor partene utvekslet artilleriild.³³

Kampene mellom SAF og SPLM-N i og utenfor Kaduqli pågikk med varierende intensitet over sommeren. Radio Dabanga (2023aa) rapporterte 28. september om en ny SAF-offensiv nordøst for delstatshovedstaden.

5 Voldens spredning og omfang

Det finnes ingen offisiell statistikk eller fullgod oversikt over volden i Sudan etter at konflikten brøt ut 15. april. Organisasjonen Armed Conflict Location and Event

³² I forbindelse med konflikten i Nuba-fjellene, mobiliserte det sudanske regimet i hovedsak blant disse befolkningsgruppene mot SPLM-N.

³³ Kampene i og rundt Kaduqli synes stort sett å ha involvert SAF og SPLM-N. Landinfo har ikke funnet andre kilder som omtaler RSFs tilstedeværelse i byen etter Radio Dabangas rapport fra juni.

Data Project (ACLED) har imidlertid forsøkt å samle tilgjengelig informasjon om voldshendelser og drepte som følge av konflikten.

ACLED samler informasjon fra blant annet media og lokale organisasjoner om voldshendelser i Sudan i en database som er åpent tilgjengelig og kontinuerlig oppdateres. Databasen beskriver hvor voldshendelsene fant sted, hvilke aktører som var eller antas å ha vært involvert og antallet drepte. Dette gjør det mulig å danne seg et bilde av hvor volden finner sted, hvem den retter seg mot og hvem som står bak. Selv om ACLED oppgir eksakte tall, og disse gjengis i notatet, må tallene etter Landinfos vurdering ikke tillegges større vekt i seg selv.

ACLED baserer seg i stor grad på det samme fragmenterte og mangelfulle kildegrunnlaget som øvrige organisasjoner. Det er derfor grunn til å tro at det reelle antallet voldshendelser og drepte er langt høyere i konfliktområdene enn det ACLED til nå har registrert. Eksempelvis anslår enkelte kilder at 4000 ble drept i al-Genaina alene i perioden 24. april–9. juni (Michael & McNeill 2023), mens ACLED har registrert 1634 dødsfall i hele Vest-Darfur siden starten av konflikten. Ettersom det ikke finnes bedre oversikt over volden i Sudan, gir ACLED etter vår vurdering like fullt en indikasjon på voldens spredning og omfang over tid.³⁴

Tabell 1: Registrerte voldshendelser og drepte i Sudan 15. april–31. oktober 2023

Delstat	Voldshendelser	Drepte
Det nordlige Sudan	13	45
Nilen	8	1
Khartum	2034	5360
Rødehavet	7	1
Kassala	4	1
al-Qadarif	5	2
al-Gezira	39	121
Hvitnilen	5	29
Sinnar	0	0

³⁴ Tallene er hentet fra ACLEDs database for Afrika, og inkluderer ikke hendelser kategorisert som «protester» og «strategiske utviklinger».

Blånilen	12	43
Nord-Kordofan	110	623
Vest-Kordofan	34	163
Sør-Kordofan	98	325
Nord-Darfur	107	470
Vest-Darfur	93	1634
Sentral-Darfur	107	402
Øst-Darfur	8	5
Sør-Darfur	194	1361

Som tabell 2 viser, er det Khartum, Kordofan og Darfur som er hardest rammet av konflikten, mens det er registrert relativt få konflikthendelser og dødsfall i de nordlige og østlige delstatene. Dette konfliktbildet underbygges også av beskrivelsene av konfliktens dynamikk, slik de er beskrevet ovenfor.

5.1 Registrerte voldshendelser og drepte i Khartum

Diagram 1: Antall registrerte voldshendelser og drepte i Khartum

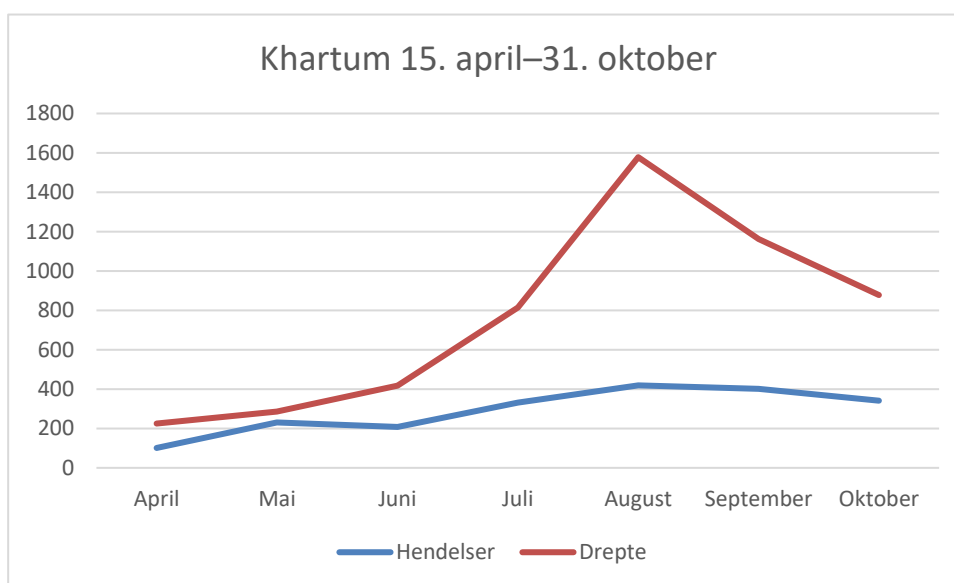

Diagram 1 viser hvordan antall registrerte voldshendelser og drepte i ACLEDs data har fordelt seg tidsmessig i Khartum siden konflikten brøt ut. Tallene er, som vist til ovenfor, ikke nødvendigvis presise, men indikerer et vedvarende høyt voldsnivå i hovedstaden i løpet av perioden.

Den bratte stigningen i voldsnivået i løpet av juli, kan ha sammenheng med at det i april, mai og juni ble inngått flere midlertidige våpenhviler i hovedstaden, men at det ikke ble inngått slike våpenhvileavtaler de påfølgende månedene. Det kan også være knyttet til at SAF har tatt mer risiko fordi deres posisjon har blitt gradvis vanskeligere i Khartum, samtidig som RSF har intensifisert sine angrep på SAFs siste bastioner der (se avsnitt 4.1.).

5.2 Mangelfullt kildegrunnlag fra Darfur- og Kordofan-delstatene

Kildegrunnlaget fra Darfur og Kordofan er for mangelfullt og fragmentert til å utarbeide et diagram som kan gi et meningsfullt bilde av voldens dynamikk og intensitet siden konfliktutbruddet.

6 Voldsdynamikk og hensynet til sivile

6.1 Krigføringen i Khartum

Store deler av Khartum er eller har vært krigsskueplass i løpet av krigen. Kampene fant innledningsvis sted i sentrale deler av hovedstaden (se kart i Murphy, Devlin, Palumbo & Irvine-Brown 2023), men har senere i tillegg flyttet seg til Ummdurman, Nord-Khartum og sørlige deler av byen (se for eksempel Sudan War Monitor 2023b; Sudan War Monitor 2023f, g, m). OCHA (2023b) anslår at om lag 3,1 millioner har blitt fordrevet fra sine hjem i hovedstaden som følge av kampene.³⁵

Blant de 5360 registrerte drepte i Khartum, har ACLED registrert 1027 sivile dødsfall. Det er grunn til å tro at det reelle antallet er høyere. Lokale aktivister, gjengitt av Reuters (Eltahir 2023), oppga i slutten av juli at de hadde registrert minst 580 sivile dødsfall som følge av luftangrep, artilleri og håndvåpen. Gitt at kampene mellom RSF og SAF økte i intensitet i august og september, er det rimelig å anta at antallet drepte sivile også har økt.

En overordnet dynamikk i kampene synes å være at RSF har forskanset seg i byens nabolag, mens SAF har beskutt deres posisjoner fra luften, i tillegg til beskytning med bombekaster og artilleri. Det blir tatt lite hensyn til sivil-

³⁵ Det finnes ingen sikre tall på innbyggertallet i Khartum. OCHA (2023a) viste i mars 2023 til estimater på 9,4 millioner i hovedstadsområdet.

befolkningen som oppholder seg i områdene (Ayin Network 2023c; Eltahir 2023). Det underbygges av tallene fra ACLED, som viser at blant de 1027 registrerte drepte sivile, har 414 blitt drept etter slik beskytning fra SAF.³⁶ Motsatt vei er 362 sivile registrert drept på grunn av beskytning med bombekastere eller artilleri fra RSF.

Da kampene brøt ut 15. april, ble et stort antall sivile fanget i sine hjem som følge av kamphandlingene. Mange har siden kommet seg ut av de aktive krigssonene, blant annet i forbindelse med våpenhvilene. RSF ble imidlertid i oktober beskyldt for i praksis å beleire Tuti-øya, som ligger ved sammenløpningen av Den blå og hvite Nilen, ettersom de kontrollerer den eneste broen dit. Beleiringen innebærer, ifølge en uttalelse fra den sudanske organisasjonen Emergency Lawyers, at forsyninger ikke kommer frem til befolkningen på øya og at den humanitære situasjonen er «katastrofal» (Sudan Tribune 2023i).

I tillegg har utbredt lovløshet oppstått i kjølvannet av konflikten, noe som har gjort sivilbefolkningen utsatt for kriminalitet, deriblant seksuell vold, fra de stridende partene og kriminelle grupper (se avsnitt 6.4 og 6.5).

6.2 Krigføringen i Darfur og Kordofan

Som beskrevet, har konflikten rammet de fleste Darfur- og Kordofan-delstatene hardt, blant annet fordi sikkerhetsarkitekturen i flere av delstatene har brutt sammen, og at irregulære arabiske militser, med eller uten støtte fra RSF, utnytter maktvakuemet til å fremme egne interesser med våpen i hånd. Situasjonen er verst i Vest-Darfur, hvor flere (lands)byer og bosetninger for internt fordrevne er nedbrent, flere tusen sivile trolig er drept, og hundretusener er drevet på flukt. Selv om kildegrunlaget er fragmentert, sammenligner Darfur-analytikere som Alex de Waal (2023a) dagens situasjon i deler av Darfur med årene 2003–2004, da krigen og overgrep mot sivilbefolkningen var på det verste.

Blant de mange konfliktlinjene i Darfur og Kordofan, er det mulig å skille mellom kampene mellom RSF og SAF, hvor sivile i liten grad hensyntas, og irregulære militser og RSFs³⁷ angrep mot (lands)byer og bosetninger for internt fordrevne, hvor sivilbefolkningen synes å være selve målet for volden.

Krigføringen mellom RSF og SAF i byene hvor SAF fremdeles er til stede i sine baser, deriblant Nyala, Zalaney og al-Ubayd, har delvis samme dynamikk som i Khartum. SAF har i stor grad trukket seg tilbake til sine baser, mens RSF

³⁶ ACLED kategoriserer slike hendelser som «remote violence».

³⁷ Kildene spriker om i hvilken grad angrepene er blitt koordinert av eller godkjent av RSF fra sentralt hold. Det kan skyldes at RSF er en lite disiplinert organisasjon, hvor kommandanter og soldater har stor grad av handlefrihet til å følge egne initiativ, og at mange kommandanter og soldater i gruppen kommer fra de samme arabiske befolkningsgruppene som de ulike irregulære militsene.

dominerer store deler av byen (se avsnitt 4.2.1, 4.2.2 og 4.4.1). I beskytningen mellom partene hensyntas sivile i liten grad. ACJPS (2023a) anslår eksempelvis at om lag 200 sivile er drept i kryssild, eller som følge av luftangrep eller artilleri-nedslag, i Nyala by.

Angrepene mot flere (lands)byer og bosetninger for internt fordrevne, har i hovedsak rettet seg mot ikke-arabiske befolkningsgrupper, hvorav mange opprinnelig ble fordrevet fra sine hjemområder i 2003–2004, og inkluderer målrettede angrep mot og drap av sivile, voldtekter, nedbrenning av hele nabolag eller landsbyer og fordriving av befolkningen (se avsnitt 4.2.3 og 4.2.5).

I tillegg rammes sivilbefolkningen av utstrakt lovløshet i møte med soldater og andre væpnede grupper, eksempelvis ved de mange veikontrollpostene som er blitt etablert i regionen (UNHCR 2023, s. 9-10).

6.3 Seksuell vold

Flere kilder (Amnesty International 2023; HRW 2023a; Michael & McNeill 2023; Reuters 2023a) har beskrevet omfattende seksuell vold mot jenter og kvinner siden konflikten brøt ut.

Ifølge enheten Combating Violence Against Women Unit (CVAWU), tilknyttet det sudanske justisdepartementet, er det rapportert at menn i RSF-uniformer har begått voldtekter både i Khartum og Darfur (Radio Dabanga 2023q). De fleste andre tilfellene dokumentert av uavhengige kilder, knytter også overgrepene de har undersøkt, til RSF og deres allierte militser (Amin & Rickett 2023c; Amnesty International 2023, s. 27-29; HRW 2023a; Michael & McNeill 2023).

Omfanget av seksuell vold er ukjent, men antas å være omfattende.³⁸ CVAWU rapportere i juli at de hadde dokumentert 56 saker, men anslo at dette trolig bare utgjorde to prosent av det reelle omfanget (Radio Dabanga 2023q). Også de andre kildene oppgir at de dokumenterte tilfellene bare utgjør toppen av isfjellet, fordi mange vegrer seg for å rapportere overgrep, da det er skambelagt og gjerningsmennene sjelden straffes (Amnesty International 2023, s. 27-29; HRW 2023a).

Ifølge ofre fra al-Geneina som har blitt intervjuet av Human Rights Watch (HRW 2023a) etter å ha flyktet til Tsjad, ble de utpekt av overgriperne på bakgrunn av

³⁸ I forbindelse med tidligere konflikter i Darfur har det også blitt rapportert om og dokumentert et stort antall voldtekter og annen seksuell vold, som i svært liten grad er blitt straffeforfulgt. I en rapport fra 2015 skrev for eksempel FN (UNSC 2015, s. 16) at: «Conflict related sexual violence, including rape, attempted rape, abduction for the purposes of sexual exploitation, indecent assault, sexual humiliation and serious injuries and killings following rape, remains a dominant feature of the conflict in Darfur».

sin masalit-etnisitet. Fire av ofrene oppga også at overgriperne kjente til deres menneskerettsarbeid, som kan tyde på at de seksuelle overgrepene var målrettede.

Den dokumenterte seksuelle volden har blant annet tatt form av voldtekter og gjengvoldtekter, også i påsyn av andre familiemedlemmer. I tillegg til voldtekt(e), har mange av ofrene og deres nærmeste blitt utsatt for trusler og andre former for fysisk vold. Voldtektene har forekommet i ulike kontekster – i forbindelse med husransaker, plyndring eller når ofrene har flyktet fra kamp-handlinger eller angrep mot sivilbefolkningen (Amnesty International 2023, s. 27-29; HRW 2023a; Michael & McNeill 2023).

6.4 Lovløshet

Konflikten har ført til at politi- og rettsvesenet i konfliktområdene har kollapset, og det innebærer at kriminalitet og overgrep partene i konflikten eller andre gjerningspersoner har begått mot sivile, i svært liten grad etterforskes eller straffefølges (ACJPS 2023c).

Et stort antall nyhetsartikler og rapporter omtaler at kriminelle gjenger og de væpnede partene, især RSF og deres allierte militser, har stått bak omfattende plyndring av privat og offentlig eiendom i konfliktområdene (Amin & Rickett 2023a; Ayin Network 2023a, b; Salih 2023a).

De hardest rammede nabolagene i Khartum, deriblant områdene hvor middelklassen har hatt tilhold og de fleste myndighetsinstitusjoner var lokalisert, beskrives av Crisis Group (2023b, s. 1) som «a shell of a city», som henspiller på at de er forlatte og utplyndrede. Mål for plyndringen i hovedstaden har inkludert private hjem (Ayin Network 2023a), markeder (Ayin Network 2023b) og ifølge sudansk politi minst 150 000 biler, hvorav mange er fraktet til Darfur og Kordofan (Sudan War Monitor 2023o). Det skal ha oppstått flere markeder i Khartum hvor tyvgodset selges, og som på folkemunne kalles Dagalo-markeder etter RSFs kommandant Hemedti (Amin & Rickett 2023a).

Det er rapportert om lignende plyndring og ødeleggelser i Darfur og Kordofan, særlig i (lands)byer og bydeler inntatt av RSF og deres allierte militser (Abdelrazil 2023; Plett-Usher 2023).

7 Referanser

Abdelaziz, Khalid (2023a, 28. juni). Exclusive: Islamists wield hidden hand in Sudan Conflict, military sources say. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/islamists-wield-hidden-hand-sudan-conflict-military-sources-say-2023-06-28/> [lastet ned 8. november 2023].

Abdelaziz, Khalid (2023b, 10. mai). How Sudan's paramilitary forces took parts of Khartoum, stormed army chief's quarters. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/how-sudans-paramilitary-forces-took-parts-khartoum-stormed-army-chiefs-quarters-2023-05-10/> [lastet ned 8. november 2023].

Abdelaziz, Khalid & Eltahir, Nafisa (2023a, 17. april). Sudan's army puns paramilitary bases with air strikes in power struggle. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/sudan-military-rivals-fight-power-killing-least-25-2023-04-16/> [lastet ned 8. november 2023].

Abdelaziz, Khalid & Eltahir, Nafisa (2023b, 14. april). Sudan's army says paramilitary mobilisation risks confrontation. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/sudans-army-warns-rsf-movements-khartoum-other-cities-2023-04-13/> [lastet ned 8. november 2023].

Abdelrazil, Sara (2023, 21. juli). Staff Account: "The Violence is Everywhere, There is Looting Everywhere". *Save the Children*. Tilgjengelig fra <https://www.savethechildren.net/news/staff-account-violence-everywhere-there-looting-everywhere> [lastet ned 8. november 2023].

ACJPS, dvs. African Centre for Justice and Peace Studies (2023a, 25. september). *Shelling and a Rain of Bullets in Nyala, South Darfur*. New York: ACJPS. Tilgjengelig fra <https://www.acjps.org/wp-content/uploads/2023/09/click-here.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

ACJPS, dvs. African Centre for Justice and Peace Studies (2023b, 24. juni). *Sudan: Security Situation Deteriorates in Kordofan Region Amidst A Surge of Armed Conflict Across Sudan*. New York: ACJPS. Tilgjengelig fra <http://www.acjps.org/sudan-security-situation-deteriorates-in-kordofan-region-amidst-surge-of-armed-conflict-across-sudan/> [lastet ned 8. november 2023].

ACJPS, dvs. African Centre for Justice and Peace Studies (2023c, august). *Sudan: The War and the Justice System*. New York: ACJPS. Tilgjengelig fra <https://www.acjps.org/wp-content/uploads/2023/08/Click-here.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

ACLED, dvs. Armed Conflict Location and Data Project. (2023). Data Export Tool - Africa. I. Tilgjengelig fra <https://acleddata.com/download/2909/> [lastet ned 8. november 2023].

AFP, dvs. Agence France-Presse (2023, 14. august). Darfur residents flee as Sudan battle intensify: witnesses. *France 24*. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/live-news/20230814-residents-flee-sudan-s-darfur-as-battles-intensify-witnesses> [lastet ned 8. november 2023].

Africa Confidential (2023a, 20. juli). Hemeti's grand plan is stalemated. *Africa Confidential*. Tilgjengelig fra https://www.africa-confidential.com/article/id/14533/Hemeti%27s_grand_plan_is_stalemated [lastet ned 8. november 2023].

Africa Confidential (2023b, 5. oktober). Unending war deepens chaos. *Africa Confidential*. Tilgjengelig fra https://www.africa-confidential.com/article/id/14633/Unending_war_deepens_chaos [lastet ned 8. november 2023].

- African Rights (1995). *Facing Genocide: The Nuba of Sudan*. London: African Rights. Tilgjengelig fra <https://www.sudanarchive.net/?a=is&oid=SLPD19950700-01&type=staticpdf&e=-----en-20--1--txt-txIN%7ctxTI%7ctxAU-----> [lastet ned 8. november 2023].
- Al Jazeera (2019, 6. juni). Who are Sudan's RSF and their commander Hemedti? *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2019/6/6/who-are-sudans-rsf-and-their-commander-hemeti> [lastet ned 8. november 2023].
- Al Jazeera (2023, 15. april). Heavy gunfire, blasts heard in Sudan's capital Khartoum. *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2023/4/15/heavy-gunfire-heard-south-of-sudanese-capital-khartoum> [lastet ned 8. november 2023].
- Ali, Mahmoud Ali (2023, 8. september). *Sudan: Deadly Reciprocal Offensives for Strategic Locations in Khartoum and Darfur*. ACLED. Tilgjengelig fra <https://acleddata.com/2023/09/08/sudan-situation-update-september-2023-deadly-reciprocal-offensives-for-strategic-locations-in-khartoum-and-darfur/#> [lastet ned 8. november 2023].
- Amin, Mohammed (2023a, 6. september). Sudan: Darfur atrocities turn isolated Nyala into a lifeless city. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <https://www.middleeasteye.net/news/sudan-darfur-atrocities-turn-isolated-nyala-lifeless-city> [lastet ned 8. november 2023].
- Amin, Mohammed (2023b, 28. september). Sudan: Revolutionaries fighting alongside army against Rapid Support Forces. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <https://www.middleeasteye.net/news/sudan-activists-fighting-rsf-alongside-army> [lastet ned 8. november 2023].
- Amin, Mohammed & Rickett, Oscar (2023a, 15. juli). Looted goods for sale in Sudan's 'Dagalo' markets. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <https://www.middleeasteye.net/news/sudan-dagalo-markets-shop-stolen-goods> [lastet ned 8. november 2023].
- Amin, Mohammed & Rickett, Oscar (2023b, 30. juni). Sudan's besieged el-Obeid running out of food, water and fuel. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <https://www.middleeasteye.net/news/sudan-besieged-obeid-running-out-food-water-fuel> [lastet ned 8. november 2023].
- Amin, Mohammed & Rickett, Oscar (2023c, 21. mai). Sudan: Sexual violence and killings in Darfur ahead of ceasefire. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <https://www.middleeasteye.net/news/sudan-ceasefire-fighting-darfur-assault-cases> [lastet ned 8. november 2023].
- Amnesty International (2014, 3. september). *Sudan: Those behind unlawful killings and torture of protesters must be brought to justice*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/latest/news/2014/09/sudan-those-behind-unlawful-killings-and-torture-protesters-must-be-brought/> [lastet ned 8. november 2023].
- Amnesty International (2016, 29. september). *Sudan: Five Years and Counting: Intensified Aerial Bombardment, Ground Offensive and Humanitarian Crisis in South Kordofan State*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/documents/afr54/4913/2016/en/> [lastet ned 8. november 2023].
- Amnesty International (2023, 3. august). *"Death Came to Our Home": War Crimes and Civilian Suffering in Sudan*. London: Amnesty. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/documents/afr54/7037/2023/en/> [lastet ned 8. november 2023].

- Ayin Network (2023a, 10. september). Lost homes: How former Khartoum residents are seeing their homes occupied by soldiers. *Ayin Network*. Tilgjengelig fra <https://3ayin.com/en/rsfoccupy/> [lastet ned 8. november 2023].
- Ayin Network (2023b, 31. mai). The Sudan Conflict Monitor - Issue 3. *Ayin Network*. Tilgjengelig fra <https://3ayin.com/en/scm3/> [lastet ned 8. november 2023].
- Ayin Network (2023c, 2. august). The Sudan Conflict Monitor - Issue 5. *Ayin Network*. Tilgjengelig fra <https://3ayin.com/en/scm5/#spreading> [lastet ned 8. november 2023].
- BBC News (2023, 24. juni). Sudan conflict: Army outnumbered on Khartoum's streets. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-africa-65962771> [lastet ned 8. november 2023].
- Crisis Group (2013a, 14. februar). *Sudan's Spreading Conflict (I): War in South Kordofan*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/sudans-spreading-conflict-i-war-in-south-kordofan.pdf> [lastet ned 8. november 2023].
- Crisis Group (2013b, 18. juni). *Sudan's Spreading Conflict (II): War in Blue Nile*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/sudan-s-spreading-conflict-ii-war-blue-nile> [lastet ned 8. november 2023].
- Crisis Group (2019a, 16. oktober). *Keeping Sudan's Transition on Track*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/keeping-sudans-transition-track> [lastet ned 8. november 2023].
- Crisis Group (2019b, 20. august). *Nurturing Sudan's Fledgling Power-sharing Accord*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/nurturing-sudans-fledgling-power-sharing-accord> [lastet ned 8. november 2023].
- Crisis Group (2021, 23. februar). *The Rebels Come to Khartoum: How to Implement Sudan's New Peace Agreement*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra https://d2071andvip0wj.cloudfront.net/b168-sudans-new-peace-agreement_0.pdf [lastet ned 8. november 2023].
- Crisis Group (2023a, 23. januar). *A Critical Window to Bolster Sudan's Next Government*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/critical-window-bolster-sudans-next-government> [lastet ned 8. november 2023].
- Crisis Group (2023b, 22. juni). *A Race against Time to Halt Sudan's Collapse*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://icg-prod.s3.amazonaws.com/s3fs-public/2023-09/b190-sudan-a-race-against-time.pdf> [lastet ned 8. november 2023].
- Crisis Group (2023c, 20. april). *Stopping Sudan's Descent into Full-Blown Civil War*. Brussel: Crisis Group. Tilgjengelig fra <https://www.crisisgroup.org/africa/horn-africa/sudan/stopping-sudans-descent-full-blown-civil-war> [lastet ned 8. november 2023].
- de Waal, Alex (2015). *The Real Politics of the Horn of Africa: Money, War and the Business of Power*. Cambridge: Polity.
- de Waal, Alex (2019, 1. juli). *General Mohamed Hamdan Dagalo "Hemedti"*. Somerville (MA): World Peace Foundation. Tilgjengelig fra <https://sites.tufts.edu/reinventingpeace/2019/07/01/general-mohamed-hamdan-dagalo-hemedti/> [lastet ned 8. november 2023].
- de Waal, Alex (2023a, 18. september). *The New Crisis in Darfur: What America, the African Union, and the UN Can Do to Stop the Killing*. Somerville (MA): World Peace Foundation.

Tilgjengelig fra <https://sites.tufts.edu/reinventingpeace/2023/09/18/the-new-crisis-in-darfur-what-america-the-african-union-and-the-un-can-do-to-stop-the-killing/> [lastet ned 8. november 2023].

de Waal, Alex (2023b, 19. april). *Sudan's New War and Prospects for Peace*. Somerville (MA): World Peace Foundation. Tilgjengelig fra <https://sites.tufts.edu/reinventingpeace/2023/04/19/sudans-new-war-and-prospects-for-peace/> [lastet ned 8. november 2023].

Eltahir, Nafisa (2023, 28. juli). Sudan war's death toll in Khartoum is double official figures, independent tallies show. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/sudan-war-kills-more-than-twice-many-civilians-khartoum-officially-reported-2023-07-28/> [lastet ned 8. november 2023].

Eltahir, Nafisa & Abdelaziz, Khalid (2023, 27. mai). Sudan army calls on ex-soldiers to re-enlist, sporadic fighting continues. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/us-sarabia-note-improved-respect-deal-ceasefire-sudan-embassy-2023-05-26/> [lastet ned 8. november 2023].

Flint, Julie & de Waal, Alex (2008). *Darfur: A New History of a Long War*. London: Zed Books.

France 24 (2023, 27. mai). Sudan army urges former soldiers to re-enlist as fighting persists. *France 24*. Tilgjengelig fra <https://www.france24.com/en/africa/20230527-sudan-army-urges-former-soldiers-to-re-enlist-as-fighting-persists> [lastet ned 8. november 2023].

Georgy, Michael (2023, 19. april). Sudan's army chief, the warlord and a feud that risks civil war. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/sudans-army-chief-warlord-feud-that-risks-civil-war-2023-04-19/> [lastet ned 8. november 2023].

Hashim, Mohanad, @moehash1 (2023, 21. april). *The RSF modus operandi is hit and run, in a city the size of Khartoum they also play hide and seek, by setting up their units in residential areas they've effectively taken a large civilian population hostage exposing them to the ruthless response from the army. This must end. X*. Tilgjengelig fra <https://twitter.com/moehash1/status/1649199687532986370> [lastet ned 5. oktober 2023].

Houreld, Katharine & Haroun, Hafiz (2023, 24. april). As Sudan's capital burns, the Darfur region negotiates a fragile truce. *The Washington Post* Tilgjengelig fra <https://www.washingtonpost.com/world/2023/04/24/sudan-darfur-fighting-truce-cease-fire/> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (1994, juni). *Civilian Devastation: Abuses by All Parties in the War in Southern Sudan*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/reports/pdfs/s/sudan/sudan946.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2003, 24. november). *Sudan, Oil, and Human Rights*. New York: HRW. Tilgjengelig fra https://www.hrw.org/report/2003/11/24/sudan-oil-and-human-rights#_ftn101 [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2004a, 6. mai). *Darfur Destroyed: Ethnic Cleansing by Government and Militia Forces in Western Sudan*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2004/05/06/darfur-destroyed/ethnic-cleansing-government-and-militia-forces-western-sudan> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2004b, april). *Darfur in flames: Atrocities in Western Sudan*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/reports/2004/sudan0404/sudan0404.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2005a, desember). *Entrenching Impunity: Government Responsibility for International Crimes in Sudan*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/sites/default/files/reports/darfur1205webwcover.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2005b, 21. januar). *Targeting the Fur: Mass Killings in Darfur*. New York: HRW. Tilgjengelig fra https://www.hrw.org/sites/default/files/media_2021/08/202108africa_sudan_violence.pdf [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2008, 21. juli). *Abandoning Abyei: Destruction and Displacement*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2008/07/21/abandoning-abyei/destruction-and-displacement-may-2008> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2011, 5. juni). *Darfur in the Shadows, The Sudanese Government's Ongoing Attacks on Civilians and Human Rights*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2011/06/05/darfur-shadows/sudanese-governments-ongoing-attacks-civilians-and-human-rights> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2012, 11. desember). *Under Siege: Indiscriminate Bombing and Abuses in Sudan's Southern Kordofan and Blue Nile States*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2012/12/11/under-siege/indiscriminate-bombing-and-abuses-sudan-southern-kordofan-and-blue> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2015, 9. september). *"Men With No Mercy": Rapid Support Forces Attacks against Civilians in Darfur, Sudan*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/report/2015/09/09/men-no-mercy/rapid-support-forces-attacks-against-civilians-darfur-sudan> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2019, november). *"They Were Shouting 'Kill Them'": Sudan's Violent Crackdown on Protesters in Khartoum*. New York: HRW. Tilgjengelig fra https://www.hrw.org/sites/default/files/report_pdf/sudan1119_web.pdf [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2023a, 17. august). *Darfur: Rapid Support Forces, Allied Militias Rape Dozens*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2023/08/17/darfur-rapid-support-forces-allied-militias-rape-dozens> [lastet ned 8. november 2023].

HRW, dvs. Human Rights Watch (2023b, 11. juli). *Sudan: Darfur Town Destroyed*. New York: HRW. Tilgjengelig fra <https://www.hrw.org/news/2023/07/11/sudan-darfur-town-destroyed> [lastet ned 8. november 2023].

ICC, dvs. International Criminal Court (2007, 27. april). *Warrant of arrest for Ali Kushayb*. Haag: ICC. Tilgjengelig fra https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CourtRecords/CR2007_02908.PDF [lastet ned 8. november 2023].

ICC, dvs. International Criminal Court (2021, juli). *Case Information Sheet: The Prosecutor v. Omar Hassan Ahmad Al Bashir*. Haag: ICC. Tilgjengelig fra <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/CaseInformationSheets/AIBashirEng.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

ICC, dvs. International Criminal Court (2023, 10. juli). *Case Information Sheet: The Prosecutor v. Ali Muhammad Ali Abd-Al-Rahman*. Haag: ICC. Tilgjengelig fra <https://www.icc-cpi.int/sites/default/files/2023-08/abd-al-rahmaneng.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

International, Amnesty (2016, 29. september). *Scorched Earth, Poisoned Air: Sudanese Government Forces Ravage Jebel Marra, Darfur*. London: Amnesty International. Tilgjengelig fra <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/05/AFR5448772016ENGLISH.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

Itayim, Nader; Paldaviciute, Ieva & Halabi, Bachar (2023, 26. april). Sudan's paramilitary claims control of sole refinery. Tilgjengelig fra <https://www.argusmedia.com/en/news/2443068-sudans-paramilitary-claims-control-of-sole-refinery> [lastet ned 8. november 2023].

James, Wendy (2015). Perspectives on the Blue Nile. I: Totten, Samuel & Grzyb, Amanda F. (Red.), *Conflict in the Nuba Mountains: From Genocide by Attrition to the Contemporary Crisis in Sudan*. New York: Routledge.

Johnson, Douglas H. (2016). *The Root Causes of Sudan's Civil Wars: Old Wars and New Wars*. Rochester (N.Y.): James Currey.

Khawaja Maskin (2023, 16. oktober). 5 Scenarios that could make the situation in Sudan dramatically worse. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/5-scenarios-that-could-make-the-situation> [lastet ned 8. november 2023].

Kleinfeld, Philip & Amin, Mohammed (2021, 21. april). In Darfur's rebel-held mountains, the war is far from over. *The New Humanitarian*. Tilgjengelig fra <https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2021/4/21/inside-darfurs-rebel-held-mountains> [lastet ned 8. november 2023].

Landale, James & Radford, Antoinette (2023, 22. september). Sudan army chief warns war could spill over into neighbours. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-africa-66885859> [lastet ned 8. november 2023].

Landinfo (2022, 8. april). *Sudan: Sikkerhetssituasjonen i Darfur etter Juba-avtalen*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra <https://landinfo.no/wp-content/uploads/2022/04/Temanotat-Sudan-Sikkerhetssituasjonen-i-Darfur-etter-Jubaavtalen-08042022.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

Magdy, Samy (2023, 4. juni). US, Saudi Arabia urge Sudan's warring parties to agree to a new cease-fire, fighting continues. *Associated Press*. Tilgjengelig fra <https://apnews.com/article/sudan-war-military-rsf-saudi-us-cease-fire-4ae80652d0f52361c62bf171dd29c68d> [lastet ned 8. november 2023].

Michael, Maggie & McNeill, Ryan (2023, 22. september). The Slaughter of El Geneina. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/investigates/special-report/sudan-politics-darfur/> [lastet ned 8. november 2023].

Middle East Eye (2023, 28. juni). Sudan army chief calls for mobilisation of young men. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <https://www.middleeasteye.net/news/sudan-army-chief-calls-mobilisation-young-men> [lastet ned 8. november 2023].

Murphy, Matt; Devlin, Kayleen; Palumbo, Daniele & Irvine-Brown, Richard (2023, 22. april). Sudan fighting: Khartoum violence mapped as civilians flee city. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.co.uk/news/world-africa-65338181> [lastet ned 8. november 2023].

Nashed, Mat (2023a, 3. mai). Could an old tribal foe undercut Sudan's Hemedti? *Al Jazeera*. Tilgjengelig fra <https://www.aljazeera.com/news/2023/5/3/could-an-old-tribal-foe-undercut-sudans-hemedti> [lastet ned 8. november 2023].

Nashed, Mat (2023b, 8. februar). 'Justice has to happen first': Why Darfurs are rejecting a local reconciliation drive. *The New Humanitarian*. Tilgjengelig fra

<https://www.thenewhumanitarian.org/news-feature/2023/02/08/local-peace-controversy-Sudan-Darfur-Hemedti> [lastet ned 8. november 2023].

OCHA (2023a, mars). *Khartoum State Profile*. Khartoum: OCHA. Tilgjengelig fra https://reliefweb.int/attachments/35ff45d9-0f2a-4a76-80ff-1b57ec62dccc/SDN_Khartoum_State_Profile_March23.pdf [lastet ned 8. november 2023].

OCHA (2023b, 13. oktober). *Sudan Humanitarian Update*. Khartoum: OCHA. Tilgjengelig fra https://reliefweb.int/attachments/f4accd96-a7de-4926-b1bd-9d67dd0f9012/SUDAN_20231013_Humanitarian%20Update_13October2023_FINAL.pdf [lastet ned 8. november 2023].

Oumar, Honoré Yaya & Sudan War Monitor (2023, 4. oktober). Battle for hartoum continues to draw fighters from across the Sahel. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/battle-for-khartoum-continues-to> [lastet ned 8. november 2023].

Plett-Usher, Barbara (2023, 29. mai). Sudan Darfur crisis: 'Everything civilians can use has been burned or destroyed'. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-africa-65722123> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2022, 29. november). Tear gas launchers filled with stones by Sudan police kill protesters. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/tear-gas-launchers-filled-with-stones-by-sudan-police-kills-protesters> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023a, 25. mai). Attacks and banditry deepen civilian suffering in Darfur, Kordofan. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/clashes-and-banditry-deepen-civilian-suffering-displacement-in-darfur> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023b, 29. juni). Attacks torment Darfur despite Eid truce. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/attacks-torment-darfur-despite-eid-truce> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023c, 22. juni). Battles persist over key areas in Sudan's South Kordofan. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/battles-persist-over-key-areas-in-sudans-south-kordofan> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023d, 18. juli). Civilian deaths and abductions as RSF take control of Kass, South Darfur. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/civilian-deaths-and-abductions-as-rsf-take-control-of-kass-south-darfur> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023e, 23. mai). Communication problems in Darfur as clashes continue. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/communication-problems-in-darfur-as-clashes-continue> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023f, 9. mai). Darfur update: Minnawi is back in El Fasher and redeploys troops, cautious calm in Nyala. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/darfur-update-minnawi-back-in-el-fasher-cautious-calm-in-nyala-theft-continues> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023g, 1. november). Darfur: clashes in El Fasher, looting in Zalingei, panic in El Geneina, detentions in Nyala. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/darfur-clashes-in-el-fasher-looting-in-zalingei-panic-in-el-geneina-detentions-in-nyala> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023h, 17. april). Deadly Sudan Army-RSF clashes spark human tragedy, widespread looting in Darfur. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/deadly-sudan-army-rsf-clashes-spark-human-tragedy-widespread-looting-in-darfur> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023i, 14. august). Dozens probably dead in South Darfur clashes. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/dozens-possibly-dead-in-south-darfur-clashes> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023j, 11. oktober). Fatal clashes, civilian suffering in Kordofan. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/fatal-clashes-civilian-suffering-in-kordofan> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023k, 9. juni). Five dead in Sudan capital, fire engulfs Yarmouk military plan. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/fighting-continues-in-sudan-capital-fire-engulfs-yarmouk-military-plant> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023l, 20. juni). 'Flagrant violations' of Sudan truce as ICRC convoy is fired on and Tawila attacked. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/flagrant-violations-of-sudan-truce-as-icrc-convoy-fired-on> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023m, 27. juni). Health situation in Central Darfur 'rapidly deteriorating'. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/health-situation-in-central-darfur-rapidly-deteriorating> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023n, 12. mai). Heavy fighting in North Darfur capital amidst 'alarming increase in food prices'. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/heavy-fighting-in-north-darfur-capital-amidst-alarming-increase-in-food-prices> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023o, 24. mai). Humanitarian crisis in Darfur increases as attacks rattle Zalingei. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/humanitarian-crisis-in-darfur-increases-as-attacks-rattle-zalingei> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023p, 1. september). Large parts of Central Darfur capital resemble a 'ghost town'. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/large-parts-of-central-darfur-capital-resemble-a-ghost-town> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023q, 21. juli). More rape cases reported by Sudan social affairs unit. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/more-rapes-reported-by-sudan-social-affairs-unit> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023r, 19. september). More than 40 children die in Central Darfur camps as fighting escalates. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/more-than-40-children-die-in-central-darfur-camps-as-fighting-escalates> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023s, 1. september). New army-SPLM-N clashes reported in Sudan's Nuba Mountains. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/new-army-splm-n-clashes-reported-in-sudans-nuba-mountains> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023t, 7. november). Prominent Darfur leader and his family 'killed by RSF' in El Geneina. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/prominent-darfur-leader-killed-by-rsf-in-el-geneina> [lastet ned 8. november].

Radio Dabanga (2023u, 29. august). Rebel forces arrive in South Darfur to protect people trapped in Nyala. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/joint-rebel-forces-arrive-in-darfur-to-protect-residents> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023v, 24. juli). RSF and Kababish clash in North Kordofan. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/rsf-and-kababish-clash-in-north-kordofan> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023w, 6. august). RSF claim 'full control' of Central Darfur after clashes. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/rsf-claim-full-control-of-central-darfur-after-clashes> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023x, 23. juni). Sudan army-RSF clashes reported in South Kordofan capital. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-army-rsf-clashes-reported-in-south-kordofan-capital> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023y, 18. juli). Sudan army clashes with RSF and SPLM-N El Hilu in South Kordofan. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-army-clashes-with-rsf-and-splm-n-el-hilu-in-south-kordofan> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023z, 11. juli). Sudan Army mobilisation intensifies with Pride and Dignity training camps for volunteer recruits. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-army-mobilisation-intensifies-with-pride-and-dignity-training-camps-for-volunteer-recruits> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023aa, 28. september). Sudan capital 'under constant shelling', clashes persist in South Kordofan. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-capital-under-constant-shelling-clashes-persist-in-south-kordofan> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023ab, 3. september). Sudan passport fees hike 'blackmail'. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-passport-fees-hike-blackmail> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023ac, 26. juli). Sudan war enters its 100th day, medicines almost depleted in conflict areas. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/war-in-sudan-enters-100th-day-almost-no-health-care-available-in-conflict-areas> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023ad). Sudan war: At least 20 killed, several injured in ongoing Khartoum shelling. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-war-at-least-20-killed-several-injured-in-renewed-khartoum-shelling>.

Radio Dabanga (2023ae, 28. juli). Sudan war: RSF seize Sirba in West Darfur, heavy battles in Nyala and Khartoum. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-war-rsf-seize-sirba-in-west-darfur-heavy-battles-in-nyala-and-khartoum> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023af, 8. juni). Sudan: Children dying amid lack of essential supplies and displacement in El Obeid. *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all-news/article/sudan-children-dying-amid-lack-of-essential-supplies-and-displacement-in-el-obeid> [lastet ned 8. november 2023].

Radio Dabanga (2023ag, 26. september). Unravelling Sudan's militia matrix: PRF and other emerging forces *Radio Dabanga*. Tilgjengelig fra <https://www.dabangasudan.org/en/all->

[news/article/unravelling-sudans-militia-matrix-prf-and-other-emerging-forces](#) [lastet ned 8. november 2023].

Reuters (2023a, 7. august). 'Alarming' rise in rape and abduction from Sudan war, aid agencies say. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/alarming-rise-rape-abduction-sudan-war-aid-agencies-2023-07-07/> [lastet ned 8. november 2023].

Reuters (2023b, 4. juli). Fighting rages in Sudan's capital as army tries to cut off supply routes. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/fighting-rages-sudans-capital-army-tries-cut-off-supply-routes-2023-07-04/> [lastet ned 8. november 2023].

Reuters (2023c, 3. september). Sudan's army launches strikes to cut off paramilitary's supply routes. *Reuters*. Tilgjengelig fra <https://www.reuters.com/world/africa/sudans-army-launches-strikes-cut-off-paramilitarys-supply-routes-2023-09-03/> [lastet ned 8. november 2023].

Rickett, Oscar (2023, 5. juni). Sudan: Dozens killed as RSF attacks North Darfur's Kutum. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <https://www.middleeasteye.net/news/sudan-kutum-darfur-civilians-killed-rsf-attacks> [lastet ned 8. november 2023].

Salih, Zeinab Mohammed (2023a, 14. september). Sudan conflict: Looting spree in Khartoum as homeowners flee. *BBC News*. Tilgjengelig fra <https://www.bbc.com/news/world-africa-66637454> [lastet ned 8. november 2023].

Salih, Zeinab Mohammed (2023b, 18. april). 'You can't imagine the smell of the dead': terror comes to Khartoum. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/world/2023/apr/18/smell-of-the-dead-khartoum-residents-relive-terror-of-being-caught-in-crossfire-between-rival-sudan-factions> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Conflict Observatory (2023, 2. august). *Sirba, West Darfur, 24 July - 30 July, 2023*. Washington D.C.: Sudan Conflict Observatory. Tilgjengelig fra <https://hub.conflictobservatory.org/portal/sharing/rest/content/items/33bda16ddba444a395627050ffa85119/data> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023a, 19. september). Activists call to restore communication in the devastated Zalingei of Central Darfur. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article277424/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023b, 28. august). Al-Burhan reveals soldier fatalities in his exit operation from Khartoum. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article276601/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023c, 24. juli). Army threatens to destroy vehicles on Khartoum-Bara road. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article275417/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023d, 18. april). Clashes reignite between Sudanese army, RSF in South Darfur. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article273929/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023e, 30. mai). Minnawi directs Darfur armed groups to protect civilians and markets. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article274208/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023f, 31. oktober). Rapid Support Forces launch fresh attack on El Fasher, sparking displacement. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article278904/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023g, 6. mai). Renewed clashes erupt between army and paramilitary forces in South Darfur. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article273689/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023h, 22. juni). Renewed clashes in Nordh-Darfur capital leave one dead, several injured. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article274623/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023i, 2. oktober). Sudan lawyers accuse RSF of besieging Tuti Island. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article277920/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023j, 1. september). Sudan reinstates GIS's Special Operations Forces. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article276754/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023k, 28. oktober). Sudanese army forced to withdraw from Nyala due to supply shortage: military. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article278768/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan Tribune (2023l, 13. september). Sudanese army resumes bombing RSF-sites in Nyala of South Darfur. *Sudan Tribune*. Tilgjengelig fra <https://sudantribune.com/article277225/> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023a, 15. juni). Army column suffers losses in Khartoum Bahri. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/army-column-suffers-losses-in-khartoum> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023b, 15. juli). Army Column suffers loss in Khartoum Bahri. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/army-column-suffers-losses-in-khartoum> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023c, 26. juni). Central Reserve Police headquarters overrun in heavy fighting. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/central-reserve-police-headquarters> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023d, 12. august). Control map of the Bridges of Khartoum. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra https://sudanwarmonitor.com/p/control-map-of-the-bridges-of-khartoum?utm_source=%2Fsearch%2Fshambat&utm_medium=reader2 [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023e, 26. oktober). Fall of the 16th Division headquarters in Nyala. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/fall-of-the-16th-division-headquarters> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023f, 7. september). Fighting spreads in Omdurman and Ombada as shelling kills at least 37. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/fighting-spreads-in-omdurman-and> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023g, 19. september). Map of the Areas of Control in Khartoum. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/map-of-the-areas-of-control-in-khartoum> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023h, 6. november). Mass arrests in El Geneina after withdrawal of garrison to Chad. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/mass-arrests-in-el-geneina-after> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023i, 2. oktober). RSF attack Wad Ajana in North Kordofan. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/rsf-attack-wad-ajana-in-north-kordofan> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023j, 24. oktober). RSF capture army positions in Nyala attack. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/rsf-capture-army-positions-in-nyala>.

Sudan War Monitor (2023k, 17. oktober). RSF convoy enters White Nile State. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/rsf-convoy-enters-white-nile-state>.

Sudan War Monitor (2023l, 27. juli). SAF smuggle reinforcements into besieged area around the military hospital. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/saf-smuggle-reinforcements-into-besieged> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023m, 28. august). Scenes of urban combat from the past week in Khartoum. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/scenes-of-urban-combat-from-the-past> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023n, 7. juli). Updates on the fighting in Omdurman, Al Obeid. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra https://sudanwarmonitor.com/p/updates-on-the-fighting-in-omdurman?utm_source=%2Fsearch%2Fbarah&utm_medium=reader2 [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor (2023o, 31. august). Where did the cars looted from Khartoum arrive? *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/where-did-the-cars-looted-from-khartoum> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor & Khawaja Maskin (2023, 21. september). Introducing the "Popular Resistance Factions". *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/introducing-the-popular-resistance> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor; Nur, Muhammad Hajj; Khawaja Maskin & Dinq, Yaqub Muhammad (2023, 31. oktober). Fall of Nyala and Zalingei garrisons closes one chapter and opens another in new Darfur war. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/fall-of-nyala-and-zalingei-garrisons> [lastet ned 8. november 2023].

Sudan War Monitor & van Linge, Thomas (2023, 2. november). Map of the Areas of Control in Sudan. *Sudan War Monitor*. Tilgjengelig fra <https://sudanwarmonitor.com/p/map-of-the-areas-of-control-in-sudan> [lastet ned 8. november 2023].

Tubiana, Jérôme (2022, april). *Darfur after Bashir: Implications for Sudan's Transition and for the Region*. Washington D.C.: United States Institute of Peace. Tilgjengelig fra <https://www.usip.org/sites/default/files/SR508-Darfur-after-Bashir.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

UN Panel of Experts (2017, 28. desember). *Letter dated 28 December 2017 from the Panel of Experts on the Sudan established pursuant to resolution 1591 (2005) addressed to the President of the Security Council*. New York: UNSC. Tilgjengelig fra https://digitallibrary.un.org/record/3842918/files/S_2017_1125-EN.pdf [lastet ned 8. november 2023].

UNHCR (2023, oktober). *Protection Brief: Darfur Region*. [s.l.]: UNHCR. Tilgjengelig fra <https://data2.unhcr.org/en/documents/download/103953> [lastet ned 8. november 2023].

UNSC, dvs. United Nations Security Council (2015, 23. mars). *Conflict-related sexual violence (S/2015/203)*. New York: UNSC. Tilgjengelig fra

<https://www.un.org/sexualviolenceinconflict/wp-content/uploads/report/s2015203-23-march-2015/SG-Report-2015.pdf> [lastet ned 8. november 2023].

Westcott, Nick (2023, 19. april). What Will Happen in Sudan? *African Arguments*. Tilgjengelig fra <https://africanarguments.org/2023/04/what-will-happen-in-sudan/?fbclid=IwAR1bYw-0PhX6tKQoDVh4-rbTRFHM4CoscgKhIbPeJvOliXliZ2XzkzhJpDs> [lastet ned 8. november 2023].

Young, John (2020). *Sudan Uprising: Popular Struggles, Elite Compromises, and Revolution Betrayed*. Genève: Small Arms Survey. Tilgjengelig fra <http://www.smallarmssurveysudan.org/fileadmin/docs/reports/HSBA-Report-Sudan-Uprising.pdf> [lastet ned 8. november 2023].